

Tiina Rannikko

Liisa Vilen

ALAIKÄISET RIKOKSENTEKIJÄT SUOMESSA

Mikä johtaa alaikäisten rikollisuuteen ja miten
rikollisuutta ehkäistään?

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Tiina Rannikko ja Liisa Vilen
Työn nimi	Alaikäiset rikoksentekijät Suomessa – Mikä johtaa alaikäisten rikollisuuteen ja miten sitä ehkäistään?
Toimeksiantaja	Lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus HyPe
Vuosi	2023
Sivut	53 sivua, liitteitä 6 sivua
Työn ohjaaja(t)	Johanna Hirvonen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyömme on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jossa käsitellään alaikäisten rikollisuuteen liittyviä tutkimuksia. Opinnäytetyöhön valittiin vuoden 2015 ja sen jälkeen tehtyjä tieteellisiä tutkimuksia ja pro gradu-tutkielmia.

Tiedonhakua tehtiin systemaattisen tiedonhaun periaatteita noudattaen. Kirjallisuuskatsauksessa syvennymme alaikäisten rikollisuuden syihin ja etsimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme: Mitkä tekijät johtavat alaikäisten rikollisuuteen ja miten alaikäisten rikollisuutta ehkäistään Suomessa? Lisäksi opinnäytetyössä selvitetään, millaisia alaikäisten tekemien rikosten syntymekanismeja tunnustetaan aikaisemman tutkimustiedon pohjalta.

Opinnäytetyömme tilaajana toimii Laukaan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus HyPe. HyPessä yhdistyvät lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut ja siellä toteutetaan moniammatillista yhteistyötä. Laukaan kunta on saanut hankkeeseen opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen, jonka avulla kehitetään ja parannetaan kouluturvallisuutta. Opinnäytetyömme palvelee myös tätä käyttötarkoitusta.

Opinnäytetyön keskeisimmät tulokset tukivat aikaisempaa tutkimustietoa, mutta antoivat myös yksityiskohtaisempaa tietoa. Tulokset painottivat lapsuuden ja kasvuympäristön vaikutusta rikollisuuteen ja erityisesti varhaisen tuen tärkeyttä rikollisuuden ennaltaehkäisyssä. Lisäksi tulosten mukaan myös sisäisten rikollinen käyttäytyminen, nuoren oma koulumenestys ja perheen sisäinen kulttuuri voivat myös joko edistää rikollisuutta tai suojata rikollisuudelta. Älykkyydellä ja mahdollisilla neuropsykiatrisilla häiriöillä voi olla myös suuri vaikutus rikolliseen käyttäytymiseen, joten varhain annetut tukitoimet voivat ennaltaehkäistä rikollisuutta.

Asiasanat: kirjallisuuskatsaus, nuoruus, nuorisoriikollisuus, rikollisuuden ehkäisy, rikollisuudelta suojaavat tekijät, alaikäiset, rikoksen ennaltaehkäisy, alaikäiset vangit

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Tiina Rannikko and Liisa Vilen
Thesis title	Underage offenders – What leads to criminality and how it is prevented
Commissioned by	HyPe, family center for wellbeing of children and young people, Laukaa
Time	2023
Pages	53 pages, 6 pages of appendices
Supervisor	Johanna Hirvonen

ABSTRACT

Our thesis was a descriptive literature review, in which we explored research and studies by respecting the principles of systematic information retrieval. In the thesis, research and studies were not older than from the year 2015 published or after that. The purpose of our literature review was that we explore the cause and effect of underage crime and look for answers for our research questions: what factors lead to underage criminal path and how is it prevented in Finland? Also, thesis explored what kind of mechanisms there are behind underage criminality based on previous research and studies.

Our thesis was commissioned by HyPe, family center for wellbeing of children and young people (HyPe) in municipality of Laukaa. HyPe is a combination of children's, youth's and families' basic services and the central work method is multiprofessional cooperation. Laukaa has had funding from the Ministry of Education and Culture for the initiative of school safety. Our thesis will serve the initiative too.

Central results supported previous research data, but also gave more specific information. The results highlighted childhood and growing environment influence on criminality and especially the early support in criminal prevention. Also, according to the results, siblings criminal behaviour, teenagers own academic success and family culture has effect on either advance or protect from criminality. Intelligence and possible neuropsychology disorders can have a large effect on the criminal behaviour, so early support can prevent criminality.

Keywords: youth, juvenile crime, underage offender, crime prevention, protective factors against crime, underage, underage prisoners

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TOIMEKSIANTAJAN KUVAUS.....	7
3	NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA.....	8
3.1	Kriminologia.....	8
3.2	Nuoruus.....	9
4	ALAIKÄISTEN RIKOLLISUUS.....	10
4.1	Alaikäisten tekemiä rikoksia.....	11
4.1.1	Väkivaltarikokset ja ryöstöt.....	12
4.1.2	Kouluväkivalta.....	13
4.1.3	Katujengit.....	14
4.1.4	Nuoriso- ja liitännäisrikollisuus.....	15
4.1.5	Koronapandemian yhteys nuorten tekemisen rikosten määrän kasvuun.....	16
4.2	Alaikäinen rikoksen tekijänä ja vankina.....	17
4.3	Nuorten rikollisuutta selittäviä tekijöitä.....	19
4.4	Psykiatriset diagnoosit ja rikollisuus.....	20
4.5	Rikollisuutta selittäviä teorioita.....	21
4.6	Rikollisuudelta suojaavia tekijöitä.....	23
5	NUORTEN RIKOLLISUUDEN ENNALTAEHKÄISY.....	24
5.1	Preventio-toimintamallit.....	25
5.2	Maahanmuuttajataustaisten nuorten rikollisuuden syyt ja ehkäisy.....	27
5.3	Perusopetus ja oppivelvollisuus suojaavana tekijänä.....	28
5.4	Jalkautuvan nuorisotyön merkitys rikoskierteen katkaisussa.....	30
5.5	Päihdekasvatus.....	31
5.6	Lastensuojelun systeminen työote nuorten rikoksilla oireilun katkaisemiseksi...	32
5.7	Sosiaalinen media.....	33
5.8	Poliisin ennalta estävä toiminta.....	34
6	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	37

7	AINEISTO JA MENETELMÄT	38
7.1	Tiedonhaun kuvaus	39
7.2	Aineiston kuvaus ja analyysi	41
8	TULOKSET	43
8.1	Alaikäisen rikollisuuteen johtavia tekijöitä	44
8.2	Alaikäisten rikollisuuden ennaltaehkäisy	46
9	POHDINTA	48
10	JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	50
	LÄHTEET	54

LIITTEET

Liite 1. Taulukko 4. Tutkimusten kuvailu

1 JOHDANTO

Nuorten rikollisuus on ollut viime vuosikymmeninä laskusuunnassa ja ongelmakäyttäytyminen on vähentynyt. Samaan aikaan kuitenkin sosioekonomisesti huono-osaisilla nuorilla samaa positiivista muutosta ei ole ollut, vaan vakava rikoksilla oireilu on kasaantunut pienelle osalle nuoria ja teot ovat raastuneet. (Turkka & Saarholm 2023, 15.) Nuorten tekemät rikokset ovat väkivaltaistuneet ja raastuneet muutaman viimeisen vuoden aikana. Asiasta ovat huolissaan niin viranomaiset kuin kansalaisetkin. Nuorten keskuudessa näkyy vakavia ilmiöitä, kuten ryöstely, jengiytyminen ja väkivalta. Tästä syystä halusimme tutkia, mikä on muuttunut. Korona-pandemian luoma eristyneisyys ja rajoittuneisuus on varmasti vaikuttanut omalta osaltaan, mutta selittääkö se kaikkea? Erilaisten tutkimusten mukaan rikostasoa on laskenut koko 2010-luvun ajan kaikissa muissa ikäryhmissä, paitsi alaikäisten kohdalla. (Danielsson 2022, 6.) Tästä syystä alaikäisten rikollisuuden kehittymistä tarkasteltaessa tässä opinnäytetyössä keskitytään vuoden 2015 jälkeisiin tutkimuksiin. Ilmiötä halutaan ymmärtää ja maailma muuttuu nopeasti, jolloin tutkimuksista tulee yhä nopeammin vanhentuneita.

Opinnäytetyössä tarkastellaan tutkimuksia liittyen nimenomaan nuoruusikäen, sivuten myös lapsuutta. Keskitytään siihen, miten rikollisuus ja siihen johtavat syyt näyttäytyvät alaikäisillä (13–17-vuotiailla) ja miten rikollisuutta ehkäistään. Lisäksi eroavaisuutta täysi-ikäisiin rikoksentekijöihin on se, miten alaikäisiin suhtaudutaan rikosseuraamusjärjestelmässä sekä lainsäädännössä. Vaikka nuorisolaissa (1285/2016 3.§.) nuoret määritellään alle 29-vuotiaiksi, nuori rikoksentekijä on laissa 15–20-vuotias (Nuori rikoksentekijä s.a). Alle 15-vuotiaan rikoksen tutkinta päätetään, mutta sen myötä tulevat erilaiset toimenpiteet, kuten lastensuojelu (Muurinen 2021, 8). Yleisen lain mukaan Suomessa alaikäiseksi määritellään alle 18-vuotiaat (Laki holhoustoimesta 1999/442). Opinnäytetyössä keskitytään alaikäisiin eli alle 18-vuotiaisiin rikoksen tekijöihin.

Epäillyt alaikäisten väkivaltarikokset ja ryöstöt ovat lisääntyneet vuodesta 2022, erityisesti alle 15-vuotiaiden ikäryhmissä (Koskinen 2023). Pojat edustavat suurinta osaa rikoksen tekijöitä, mutta pojat ovat myös useammin rikoksen uhreja (Tilastokeskus 2023b). Kouluväkivalta, jengiytyminen ja katujengiväkivalta ovat olleet myös tasaisessa kasvussa. Poliisi onkin perustanut uusia työryhmiä, jotka erikoistuvat nimenomaan katujengi- ja katuväkivaltaongelmaan. (Karhu & Helpinen 2022.) Rikollisuuden ehkäisyssä korostuvat syrjäytymisen ehkäisy niin varhaisessa vaiheessa, kuin mahdollista kantasuomalaisten ja maahanmuuttajienkin osalta. (Koskinen 2023.)

2 TOIMEKSIANTAJAN KUVAUS

Laukaan kunta on maantieteellisesti laaja, lähes 19 000 asukkaan kunta, josta 0–17-vuotiaita oli 26,5 % vuonna 2022. Täysi-ikäisiä eli 18–64-vuotiaita Laukaassa oli selvästi enemmän, 53,9 %. Alaikäisten osuus on ollut lievässä laskussa vuodesta 2020, joten rikosepäilyt alaikäisten keskuudessa ovat myös vähentyneet. Vuonna 2022 rikoksista epäillyt 0–14-vuotiaiden osuus oli 7,6 % ja 15–17-vuotiaista oli 32,8 %. (Terveystieteiden tutkimuskeskus s.a.) Suurin osa alaikäisten rikollisuudesta tapahtuu 15–17-vuotiaiden keskuudessa, jolloin varhainen puuttuminen lapsen elinympäristöön tai henkilökohtaisiin haasteisiin kasvaa. Laukaassa on paljon nuoria, koska pienellä kunnalla on kolme yläkoulua, neljä nuorisotilaa ja alakouluja ja päiväkoteja vielä enemmän. (Laukaan kunta s.a.) Laukaassa on myös lukio ja Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistolla on muutamia tutkintolinjoja Laukaan toimipisteessä (Poke s.a.).

Opinnäytetyön tilaajana on Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus HyPe. HyPessä yhdistyvät lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut, jotka tekevät moniammatillista yhteistyötä. HyPen palveluita ovat muun muassa lääkäri, alaikäisten psykiatriset sairaanhoitajat, erityisnuorisotyö ja etsivä nuorisotyö, kolmannen sektorin tapahtumat ja kohtaamistyö. HyPen tavoitteena on ehkäistä päällekkäistä työtä ja palvelujärjestelmän pirstaleisuutta. Yhteistyökumppanit räätälöivät yhteisiä linjoja toimintatapoihin ja tekevät yhteistyötä erilaisten ilmiöiden, asioiden ja asiakasryhmien kanssa. HyPessä on tiloissa fyysisesti tapahtuvaa toimintaa sekä jalkautuvaa työtä. Yhteistyötä toteutetaan verkostomaisella otteella. (HyPen esittely s.a.)

Laukaan kunta on saanut opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen Kouluturvallisuuden edistäminen-hankkeeseen, jolla kehitetään ja parannetaan kouluturvallisuutta. Tavoitteena on ennaltaehkäistä esi- ja peruskouluikäisten häiriökäyttäytymistä ja lisätä oppilaiden turvallisuuden tunnetta. (Kouluturvallisuus-hanke s.a) Opinnäytetyö tarjoaa teoriapohjaa hankkeen tavoitteille ennaltaehkäistä häiriökäyttäytymisen eskaloitumista rikollisuuteen. Hankkeeseen kuuluu olennaisesti myös esimerkiksi Ankkuri-toiminnan käynnistäminen, joka on moniammatillista alle 15-vuotiaiden rikoksiin syyllistyneiden lasten ja nuorten kanssa tehtävää työtä. Ankkuri-toiminnassa on mukana poliisi, sosiaalityö ja monella paikkakunnalla psykiatrinen sairaanhoitaja ja erityisnuorisotyöntekijä.

3 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

Keskeisimpinä käsitteinä voidaan pitää lapsuutta ja nuoruutta aiheen osalta olennaisena elämänvaiheena, koska siihen liittyy olennaista psykososiaalista kasvua, kehitystä ja herkkyyttä. Alle 18- ja 15-vuotiaiden rikosoikeudellinen prosessi eroaa täysi-ikäisten prosessista: rikosilmoituksesta mahdolliseen vankeuteen saakka. Alaikäisen ja nuoren määritelmä on erilainen eri konteksteissa, kuten nuorisolaissa ja rikosseuraamuksen toimenpiteissä. Käsitteistössä avaamme myös termejä kriminologia, nuorisoriikollisuus sekä näihin olennaisesti liittyviä aiheita. Avaamme suojaavia- sekä riskitekijöitä alaikäisten rikoskäyttäytymiselle aikaisemman tiedon valossa. Teemme katsauksen nykytilanteeseen Tilastokeskuksen tietojen avulla.

3.1 Kriminologia

Kriminologia tutkii laaja-alaisesti rikollisuutta, kuten esimerkiksi nuorisoriikollisuutta, henkiriikollisuutta ja kyberriikollisuutta. Kriminologia tutkii rikollisuuden syytä, seurauksia sekä tekijöitä ja uhreja. Tieteenalana se tarkastelee myös rangaistuksia, turvallisuudentunnetta ja medioiden rikosteemaa. Kriminologiassa tutkitaan myös rikollisuuden ehkäiseviä toimintatapoja. (Helsingin yliopisto s.a.) Yksi kriminologian keskeisimmistä tutkimusalueista on nuorten rikoskäyttäytyminen ja yksi syy tälle löytyy siitä, että nuoruus on ihmisen rikosaktiivisinta aikaa. Kattavaa tutkimustietoa saadaan esimerkiksi peruskoulun yhdeksännen luokan oppilaille suunnatusta nuorisoriikollisuuskyselystä. (Turkka & Saarholm 2023, 53.)

Nuorisrikollisuuskysely on Suomessa keskeinen tietolähde ja vastaukset muodostavat kattavan kuvan nuorten rikoskäyttäytymisestä, uhrikokemuksista sekä niiden muutoksista. Tutkimus tehdään neljän vuoden välein ja ensimmäinen tutkimus tehtiin vuonna 1995. (Turkka & Saarholm 2023, 56.)

3.2 Nuoruus

Nuoruudella tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden välistä ikävaihetta. Nuorisolaki määrittää nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 1285/2016, 3.§). Määrittely ei kuitenkaan aina ole helppoa. Nuoruus alkaa puberteetin, eli murrosiän myötä, mutta nuoruuden vaihtumista aikuisuuteen on hankalampaa rajata ja määrittää. Varhaisnuoruudessa (ikävuodet 11–14) tyypillistä on vanhempia ja auktoriteetteja vastaan kapinointi sekä vastapainona ikätovereiden kanssa luodut ystävyyssuhteet. Keskinuoruudessa (ikävuodet 15–18) nousee vahvasti esiin identiteettikysymykset ja myöhäisnuoruudessa (ikävuodet 19–22/25) pohditaan omaa paikkaa maailmassa sekä ideologisia teemoja. (Nurmiranta ym. 2009, 73.)

Nykypäivänä nuoruus alkaa aikaisemmin kuin ennen ja kestää pidempään. Länsimaissa nuorten asema on parantunut ja nuorilla on enemmän psyykkisen kasvun aikaa sekä lukemattomasti mahdollisuuksia kehittää itseään. Nykypäivänä nuoriin kohdistuu kuitenkin hyvin paljon paineita, ja ne saattavat luoda haasteita matkalla kohti aikuisuutta. Elämänkaaripsykologian mukaan kehitysvaiheita voidaan nähdä sen mukaan, minkälaisia odotuksia, rooleja ja normeja yhteiskunta kohdistaa yksilöön. Nuoruuteen liitetään paljon erilaisia odotuksia, merkityksiä sekä toiveita ja nämä kaikki vaikuttavat identiteetin muodostukseen. (Kautonen 2003, 7.)

Nuoruus on kasvun ja kehityksen aikaa ja tähän kasvuun vaikuttavat yksilöllisten tekijöiden lisäksi kulttuuri ja kasvuympäristö. Tärkeä merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle on lapsuuden perheellä. Lapsuus luo pohjaa nuoruuteen. Lapsuuden tapahtumat, huolenpito, sosiaaliset suhteet ja psyykkinen ja fyysinen kehitys ovat merkityksellisessä roolissa luomassa pohjaa nuoruudelle ja aikuisuudelle. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2021.) Lapsen temperamentti, aivojen kehitysnopeus, kasvuympäristöt, sosiaaliset suhteet, ja kokemukset

vaikuttavat kaikki murrosiän voimakkuuteen. Murrosikä voi ilmetä voimakkaana uhmana ja kapinana, mutta osa myös käy itsenäistymisaggressiota läpi piilotetusti ja psykosomaattisia oireita kehittämällä, kuten oksentelua, paastoaamista, ahmimista, pakonomaista liikkumista tai esimerkiksi viiltelyä. (Cacciatore ym. 2009, 43.)

Nuoruudessa myös aivoissa tapahtuu paljon. Nuoruusikä on elinkaareissa tärkein hermostollinen tapahtuma varhaiskehityksen jälkeen. Nuorten aivot reagoivat palkintoihin ja jännitykseen vahvemmin ja taas kontrolliin heikommin kuin lasten ja aikuisten aivot. Tunteiden käsittely on voimakasta. Nuorille on tyypillistä reagointi ja toimiminen ilman pitkää harkintaa. Aivojen myllerrykset ja siitä johtuva tempoileva käytös, saattaa aika ajoin hämmentää niin nuorta itseään kuin myös heidän lähipiiriään. Aivot kehittyvät 25-vuotiaaksi asti ja tähän asti muutoksia tapahtuu ohimo- ja otsalohkossa. Tunteiden hallintaa, riskien arviointia ja päätöksien tekemistä säätelee etuotsalohko. Impulsiivista käytöstä saattaisi selittää enemmän se, että limbinen järjestelmä toimii etu-aivokuorta tehokkaammin nuoruusiässä. (Hermanson & Sajaniemi 2018, 843–9.) Nuorten ailahtelevat hormonit selittävät sitä, miten nuoret päätyvät tekemään erittäin vaarallisia asioita ja tekoja itselleen tai muille (Saarholm 2021, 37).

Vaikka rikoksen tekeminen ei ole sairaus, niin rikoksia tekevillä nuorilla on muita nuoria useammin neuropsykiatrisia häiriöitä, mielenterveysongelmia ja päihteiden käyttöä. Väkivaltaisella käyttäytymisellä oireitivilla tytöillä on suurempi riski joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi ja itsemurhariski on korkeampi rikoksia tehneillä nuorilla. (Turkka & Saarholm 2023, 80.)

4 ALAIKÄISTEN RIKOLLISUUS

Yle (Jäntti 2023) uutisoi alle 15-vuotiaiden tekemien väkivaltarikosten kaksinkertaistuneet Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella. Ylen uutisessa (Jäntti 2023) Sisä-Suomen poliisilaitoksen apulaispoliisipäällikkö Antero Rytkölä toteaa, että alle 15-vuotiaiden rikosepäilyjä on hankala tilastoida, koska he ovat rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolella. Lahdessa alaikäisten rikollisuus huolestuttaa, koska poliisi on tavoittanut useita alle 15-vuotiaita erilaisten rikosten

yheydessä. Poliisille on selvinnyt, että vanhemmat nuoret käyttävät nuorempia rikostentekijöinä eikä heille uskalleta sanoa vastaan. (Lähdetluoma 2023.)

Poliisin teettämän selvityksen mukaan alle 15-vuotiaiden rikosepäilyt ovat merkittävästi kasvaneet vuoden 2015 jälkeen. Tämä voi selittyä ilmoittautumismäärän lisääntymisellä ja lainsäädännöllisillä muutoksilla. Alaikäisten rikollisuustaso on kasvanut niin suomalaistaustaisilla kuin ulkomaalaistaustaisienkin keskuudessa ja rikollisuutta on kaikilla alueilla. (Danielsson 2022, 5.) Ulkomaalaistaustaisten nuorten väkivaltarikollisuus on kuitenkin sisäministeriön laatiman muistion mukaan lisääntynyt enemmän kuin suomalaistaustaisilla nuorilla. (Koskinen 2023.) Pääasiassa alaikäisten tekemät rikokset kohdistuvat toisiin alaikäisiin ja keskittyvät kouluympäristöön. Viime vuosina kuitenkin yli 20-vuotiaiden uhrien osuus on kasvanut ja maininnat teräseista, sosiaalisesta mediasta ja kuvaamisesta ovat yleistyneet. Kun alaikäisten väkivaltarikollisuus on kasvanut, 18–29-vuotiaiden väkivaltarikollisuus on laskenut. (Danielsson 2022, 5.)

Vuoden 2022 poliisin teettämästä tutkimuksesta selviää, että alaikäisten väkivaltarikollisuus on laaja-alainen ilmiö, joka havaittiin kaikissa tilastollisissa kuntaryhmissä, niin kaupungeissa, taajaan asutuissa sekä maaseutumaisissa kunnissa. Nuorten ryhmissä tekemät rikokset ovat yleisempiä pääkaupunkiseudulla, joka kattaa Helsingin lisäksi Espoon ja Vantaan, verrattuna muihin yli 150 000 asukkaan kuntiin. (Haapakangas 2023.) Nuorten tekemät rikokset kohdistuvat pääsääntöisesti toisiin nuoriin.

4.1 Alaikäisten tekemiä rikoksia

Törkeät ryöstöt sekä henkirikokset ja niiden yritykset ovat lisääntyneet tilastollisesti, mutta lähemmässä tarkastelussa voidaan todeta, että rikokset kasaantuvat yhä enemmän pienelle nuorten joukolle, jotka ovat muita aktiivisempia rikollisuudessa. (Danielsson 2022, 5.) Henkirikosten ja niiden yritysten lisäksi nuorilla korostuu kouluväkivalta ja katujengityminen.

Alle 15-vuotiaiden pahoinpitelytutkinnan yhteydessä pakottamisen, identiteettivarkauden, laittoman uhkauksen ja vapaudenriiston tutkintojen määrät ovat

kasvaneet. Vuonna 2022 määrä oli 950, kun kymmenen vuotta sitten luku oli noin 200. (Haapakangas 2023.)

Nuorten rikollisuutta mittaavissa tilastoissa on havaittavissa, että vuoden 2015 jälkeen lasten ja nuorten rikokset ovat alkaneet eriytymään vanhempien ikäryhmien rikoksista. Nuorten rikollisuus on yleisesti laskenut, mutta toistuvasti rikoksilla oireilevien ja alle 15-vuotiaiden väkivaltarikollisuus on lisääntynyt vuoden 2015 jälkeen kaikkiaan jopa 78 prosenttia. Voimakkainta tilastoidun rikollisuuden kasvu on ollut alle 15-vuotiailla, joista 9–11 –vuotiailla kasvua on ollut 96 prosenttia ja 12–14 –vuotiailla 138 prosenttia. (Turkka & Saarholm 2023, 62.)

4.1.1 Väkivaltarikokset ja ryöstöt

Talvella vuonna 2020 uutisoitiin poikkeuksellisen julmista väkivallanteoista. Koskelan murha, jossa kolme alaikäistä murhasi saman ikäisen ystävänsä, oli paljon mediassa esillä (Seppä 2020). Samana vuonna myös kaksi alaikäistä ryösti ja puukotti täysi-ikäisen nuoren. Toinen tekijöistä oli osallisena myöhemmin myös toiseen väkivaltarikokseen. (Kossila & Lehtola 2022.) Vuonna 2023 oli alaikäisten tekemiä puukotuksia, esimerkiksi Varkaudessa, Espoossa ja Vantaalla (Kaivanto 2023; Kirsi 2023; Muhonen 2023).

Sisäministeriön muistion mukaan, poliisin kirjaamat väkivaltarikoksia koskevat rikosepäilyt vuonna 2022, joissa epäiltynä on alaikäinen, kasvoivat 27 % vuodesta 2021. Suurimmissa kaupungeissa alaikäisten rikosepäilyjen määrä kasvoi. Eniten kasvua oli ryöstöissä, mutta vuonna 2022 kirjattiin myös 33 henkiriikosta ja niiden yritystä. (Koskinen 2023.) Vuonna 2020 raportoitiin yhteensä 25 taponyritystä, joissa ainakin yksi epäilty on ollut alle 18-vuotias. Verrokkina vuosi 2019, jolloin raportoitiin vain kuusi. (Kauppinen 2021.) Vaikka vuoden 2022 luku on pienempi kuin 2020–2021, se on selvästi enemmän kuin ennen 2020. Vuodesta 2015 lähtien alaikäisten eri ikäryhmissä, erityisesti alle 15-vuotiaiden, väkivaltarikollisuuden taso on noussut. (Koskinen 2023.)

Poliisin tulostietojärjestelmän Polstatin tietojen mukaan, väkivaltarikollisuus on kasvanut erityisesti alle 15-vuotiaiden kohdalla. Lukumäärällisesti on noussut eniten perusmuotoiset pahoinpitelyt, jotka ovat nousseet vuosien 2015–2021

välisellä ajanjaksolla 1800 rikosepäilystä 3500 rikosepäilyyn. (Danielsson 2022, 5.)

Yli 20-vuotiaiden rikoksentekijöiden joukossa on miesten tekemät rikokset vähentyneet viimeisen 10 vuoden aikana ja naisten osuus sitä myöten kasvanut. Alaikäisten ryhmässä kehitys on ollut päinvastainen eli alle 15-vuotiaista 17-vuotiaisiin naisten tai tyttöjen osuus on vähentynyt. Tästä voidaan päätellä, että alaikäisten poikien rikollisuus on vuodesta 2022 lisääntynyt hieman tyttöihin verrattuna. Viime vuosien havainnot nuorten väkivaltarikollisuuden kasvuun ovat liittyneet nimenomaan alaikäisiin ja erityisesti alle 15-vuotiaisiin. (Danielsson 2022, 5–6.)

Tuoreimpien tilastojen mukaan ryöstöistä epäiltyjen alle 15-vuotiaiden määrä kasvoi vuodesta 2021 lähes 136 % ja kiinniotettujen 15–17-vuotiaiden määrä kasvoi 20 % vuonna 2022 (Tilastokeskus 2023a). Tilastokeskuksen (2023b) mukaan vuonna 2022 alle 15-vuotiaista ryöstöstä epäiltyjä oli 269, joista 252 oli poikia. Pojat edustavat suurinta osaa rikoksen tekijöitä, mutta pojat ovat myös yleisemmin uhreja – tilastokeskuksen mukaan alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstöjen uhri oli useimmiten 12–14-vuotias poika. (Tilastokeskus 2023b.)

4.1.2 Kouluväkivalta

Kouluväkivalta on väkivaltaa, mitä esiintyy kouluympäristössä. Uhreina ovat oppilaat ja tekijöinä koulun henkilökuntaa tai useimmiten toiset oppilaat. Kouluväkivalta sisältää kasvokkain ja verkossa tapahtuvan kiusaamisen. Koulukiusaaminen on kouluväkivallan yleiskäsite, mutta sen voi pilkkoa useaan eri osaan, kuten fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. (Unesco 2023.) Rehtoreille vuonna 2022 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan väkivalta on lisääntynyt lineaarisesti Suomen kouluissa vuodesta 2019 lähtien. Väkivalta on sanallista ja vapaa-ajalla sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista sekä lievää fyysistä väkivaltaa, mutta vakavammat väkivaltatapaukset ovat toistaiseksi harvinaisempia. (Hirvonen 2023.)

Väkivaltaisen kiusaamisen lisäksi Suomessa on tapahtunut viisi kouluampumista, jotka ovat Suomessa harvinaisia ilmiöitä (Lassfolk-Feodorof 2019). Poliisin tietoon tulee paljon uhkauksia, joissa uhataan väkivallalla jotakin tiettyä koulua. Joskus ne ovat tosissaan tehtyjä ja joskus vitsillä - poliisi suhtautuu vakavasti kuitenkin jokaiseen. Uhkauksia tulee eri kouluasteille ja uhkaajat ovat alakoululaisista toisen asteen opiskelijoihin. (Karjalainen 2019.) Laukaassa yläkouluun kohdistettiin sanallinen uhkaus toukokuussa 2023, jonka mukaan yläkoulun ja lukion oppilaat sekä henkilökunta olisi vaarassa. Poliisi tavoitti koululta alaikäisen uhkaajan eikä kukaan loukkaantunut fyysisesti. (Ruokoski 2023.)

4.1.3 Katujengit

Suomen suurimmissa kaupungeissa on raportoitu katujengiväkivaltaa ja jengiytymisen ilmiöitä 2020-luvulla. Poliisi perusti vuonna 2022 uuden koordinaatioryhmän, jossa ovat mukana uhkatutkintaryhmä, analyysi- ja tiedusteluryhmä sekä valvonta ja ennalta estävä toiminto. Ryhmän tarkoitus on vastata katujengi- ja katuväkivaltaongelmaan. Näissä jengeissä osallistujat ovat kuitenkin yleensä parikymppisiä nuoria. Poliisi kaipaa lisää maahanmuuttajataustaisia poliiseja ja tutkijoita, koska katujengirikollisuudessa korostuvat ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajat. (Karhu & Helpinen 2022.) Ryhmittymien osallisia yhdistää kieli- ja kulttuuritausta, lastenkotitausta ja asuinalue sekä sukupuoli. Lähes kaikki poliisin epäillyt ovat olleet poikia. Pääsääntöisesti osallistujat ovat täysi-ikäisiä, mutta muutamia alaikäisiäkin on mukana. Alaikäisten tekemät ryöstöt ja niiden yritykset ovat kasvaneet vauhdilla viime vuosina. (Allianssi s.a.) Jengiytymisestä ja katuväkivallasta puhuttaessa esiin nousee myös järjestäytynyt rikollisuus. Järjestäytynyt rikollisuus tarkoittaa rikoslain mukaan sitä, että vähintään kolmen henkilön ryhmä tekee yhteistuumin vakavia rikoksia. Näkyvin ja luultavasti sitä myöten myös tunnetuin muoto järjestäytyneestä rikollisuudesta ovat tunnukselliset ryhmät, joita leimaa väkivaltaisuus. (Järjestäytynyt rikollisuus s.a.)

Katujengeistä puhuttaessa, täytyy tunnistaa myös taustalla toimiva ansaintalogiikka, mikä tarkoittaa jengien kohdalla yleensä huumekauppaa. Huumekaupan myötä nuoria värväytyy jengeihin. Katujengiongelman ratkaisemiseksi si-

säministeriö ehdottaa vuoden 2023 aikana perustettuja poliisin katujengityöhön erikoistuneiden yksiköiden vakiinnuttamista. Tämän lisäksi varmistettaisiin järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja katujengityöhön keskittyvän viranomais- ja järjestöpohjaisen EXIT-työn toimintakyky. (Koskinen 2023.)

Katujengin määritelmä pitää sisällään viisi minimikriteeriä. Katujengissä on aina kyse vähintään kolmen hengen ryhmästä ja he ovat tietoisia siitä, että muodostavat ryhmän. Jäsenet ovat tyypillisesti teini-ikäisiä tai nuoria aikuisia ja viime vuosina niin Suomessa kuin muualla Euroopassa on havaittu katujengien keski-ikässä laskua. Toiminnalle tyypillistä on myös jatkuvuus ja toistuvuus. Yksittäiset rikokset eivät vielä tee katujengiä. Katujengit myös näkyvät ja kuuluvat, toiminta ei ole salaista vaan se näkyy, aiheuttaa pahennusta ja pelkoa ohikulkijoissa ja asukkaissa. Katujengin identiteettiä määrittää väkivallan käyttö ja laittomat teot. Katujengille on tyypillistä väkivalta rikoksissa ja konfliktien ratkaisussa. Väkivalta voi olla esimerkiksi kostoa, jengien välistä kilpailua, keino kontrolloida ja rankaista. Tyypillistä katujengille on myös samaistuminen johonkin tiettyyn alueeseen tai lähiöön, jonka kontrollista he kilpailevat, tai pyrkivät saamaan alueen huumekaupan haltuun. Monet katujengin jäsenistä kuuluvat etniseen vähemmistöön tai ovat maahanmuuttotaustaisia. Etnisyyden ja maahanmuuton ei kuitenkaan katsota olevan syy rikoksilla oireiluun tai jengiytymiseen, vaan vähemmistöryhmiin kuuluvilla nuorilla on kantaväestöä useammin taustalla riskitekijöitä, kuten pienituloisuutta, työttömyyttä ja syrjintää. (Turkka & Saarholm 2023 155.)

4.1.4 Nuoriso- ja liitännäisrikollisuus

Ihmiselämässä nuoruus on tilastojen valossa rikollisinta aikaa. Suurin osa nuorten lain vastaisista teoista on ymmärtämättömyyttä ja ajattelemattomuutta sekä elämyksenhakuisuutta. Nuorisoriikollisuudessa on usein kyse ryhmäilmiöstä, koska nuoruudessa kaverit ovat tärkeitä. Ryöstöt ja väkivalta toteutetaan usein ryhmässä, jossa halutaan näyttää, näkyä tai parantaa omaa asemaa. (Saarholm, 2023, 37.)

Nuorten rikoksista suurin osa liittyy vapaa-ajan viettoon. Nuorisoriikollisuus pitää sisällään kaikenlaisia tekoja, kuten esimerkiksi näpistyksiä, varkauksia, liikennerikkomuksia, väkivaltaa ja vahingontekoja. Rikosnimikkeiksi käännettynä

nämä voivat olla esimerkiksi laitton uhkaus, pahoinpitely, kunnianloukkaus tai ryöstö. Nuorisoriikollisuudessa uhrin ja tekijän välinen ero on häilyvä. (Turkka & Saarholm 2023, 30.)

Alle 15-vuotiailla liitännäisrikollisuuden kirjo on laajentunut. Liitännäisrikollisuudesta puhutaan, kun esimerkiksi pahoinpitelyrikoksen tutkinnan yhteydessä tutkitaan myös muita ajallisesti tai sijainninperusteella mahdollisesti yhteen liittyviä rikoksia. (Turkka & Saarholm 2023, 62.)

4.1.5 Koronapandemian yhteys nuorten tekemisen rikosten määrän kasvuun

Koronapandemia oli tämän ajan poikkeuksellinen koko maailmaa koskeva tapahtuma. Se oli siis kiistatta vaikuttanut monin eri tavoin jokaisen nuoren hyvinvointiin, ja pandemian negatiiviset vaikutukset näyttivät kasantuvan heille, joilla oli ollut jo ennestään riskitekijöitä arjessaan. Tutkimukset osoittavat, että nuoret kokivat väkivallan uhkaa pandemian aikana enenevässä määrin ja korona aika saatetaankin muistaa aikana, joka kärjisti pahoinvointia ja lisäsi niin fyysisen kuin myös henkisen väkivallan riskiä. Korona-ajan eristäytyminen yhteiskunnasta ja sosiaalisista vuorovaikutustilanteista ja -suhteista, vaikuttivat kaikki nuoren impulssikontrolliin. Heikentynyt impulssikontrolli ja vanhempien sekä koulun sosiaalisen kontrollin taso vaikuttivat siihen, tekeekö nuori rikoksia. (Hänninen 2022, 93.)

Lastensuojeluilmoitukset ja -asiakkuudet lisääntyivät ja vuorovaikutuksen haasteet kasvoivat. Muun muassa heikentyneet sosiaali- ja terveystalvelut sekä etäyhteyden vaikuttivat tähän. Identiteetin kehityksen kannalta tärkeäksi nähdään sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus, mutta miten opitaan olemaan yhdessä, jos samaan aikaan pitää eristäytyä ja suojautua? Nuorten kehitykseen vaikuttivat auttamattomasti etäkoulu ja harrastusmahdollisuuksien vähentyminen. Kun valtaosa nuorista ja aikuisista katosivat pandemian aikana katukuvasta, niin tietyt nuorisoryhmät jatkoivat yhdessä ajan viettämistä. (Turkka & Saarholm 2023, 34.)

4.2 Alaikäinen rikoksen tekijänä ja vankina

Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana, jona alle 15-vuotiaan rikoksen tekijän esitutkinta päätetään. Alle 15-vuotiaan osallisuutta voidaan kuitenkin selvittää. Laissa nuoreksi rikosentekijäksi katsotaan 15–20-vuotiaat, mikä otetaan huomioon rikoksen seurauksia miettiessä. Samassa yhteydessä arvioidaan myös nuoren sosiaalista tilannetta. Nuoren rikosentekijän elämän tarkempi tarkastelu pyrkii siihen, että nuorta voidaan tukea rikoksettomaan elämään. (Nuori rikosentekijä s.a.) Laki nuorista rikosentekijöistä (262/1940) toteaa, että syyttäjä voi jättää syyttämättä, mikäli voidaan katsoa, että teko on johtunut ymmärtämättömyydestä tai ajattelemattomuudesta, jolloin tekijä todennäköisesti ei jatka rikollista elämää.

Rikoksilla oireilevasta alaikäisestä yleensä ensin huolestuu joku nuoren elämässä oleva aikuinen, esimerkiksi koulusta opettaja tai kuraattori tai alaikäinen jää rikoksesta kiinni poliisille – nämä johtavat usein lastensuojeluilmoitukseen. Toistuvilla ja vakavilla rikoksilla oireileva alaikäinen ohjautuu sosiaalitoimen perhesosiaalityöhön tai lastensuojelun avo- ja sijaishuollon asiakkaaksi. Sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden ja lastensuojelun tarpeen arvioinnissa tarkastellaan alaikäisten kokonaistilannetta, joten rikokset ovat vain yksi oire. Lastensuojelussa käydään oma prosessinsa läpi avohuollon tukipalveluista, tarvittaessa huostaanottoon. Lastensuojelulliset kevyet toimenpiteet eivät kuitenkaan aina riitä vastaamaan rikoksilla oireilevan alaikäisen tarpeisiin, joten paljon järeämpiä lastensuojelullisia toimenpiteitä tarvitsevia nuoria jää ilman tarvitsemaansa apua. Näitä ei tarjota välttämättä lainkaan resurssipulan tai pitkien jonojen vuoksi. Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi päätyy useita alaikäisiä, joista on tehty useita lastensuojeluilmoituksia, mutta jotka eivät ole koskaan saaneet intensiivisempiä tukitoimia. Noin viidenneksellä huostaanotetulla lapsella sijoituksen taustatekijänä on ollut rikollisuus. (Muurinen 2021, 8.)

Nuorten rikosentekijöiden rangaistukset vaihtelevat sakoista vankeusrangaistukseen. Nuorisorangaistus on 15–17-vuotiaille, joiden tuomioksi ei riitä sakot ja ehdoton vankeus on liian ankara. Sen pituus on neljästä kuukaudesta vuoteen ja se koostuu valvonnasta, toimintakykyä edistävästä tehtävästä ja työelämään perehtymisestä. Toimeenpanevana tahona on Kriminaalihuoltolaitos.

Näiden lisäksi seuraamuksina voi olla kodin ja koulun toimenpiteet ja sosiaali-
viranomaisten toimenpiteet ja turvallisuus selvitys. Alle 15-vuotiaille ei tule ri-
kosrekisteriä, mutta poliisi ylläpitää toimenpiderekisteriä, jossa on tiedot poliisi-
tekemistä toimenpiteistä alle 15-vuotiaan kanssa. Rekisteriin kirjataan
kaikki rikosilmoitukset, sakot ja sekalaisilmoitukset ja tiedot pysyvät rekiste-
rissä, kunnes on kulunut vuosi täysi-ikäistymisestä mikäli nuori ole tehnyt uu-
sia rikoksia. (Nuortennetti s.a.)

Jos alaikäinen kuitenkin päätyy ehdottomaan vankeuteen, hänen sijoittami-
nessaan otetaan huomioon erilaisia kriteerejä kuin aikuisten vankien kohdalla.
Näitä ovat ainakin mahdollisuus sijoittaa alaikäinen erilleen aikuisista (myös
täysi-ikäisistä nuorista), maantieteellinen sijoituspaikka, läheisyys perheen
kanssa (jos perhettä on), kanssavankeina muita alaikäisiä, koulutusta, toimin-
taa ja muita tukimahdollisuuksia sekä koulutettua henkilökuntaa. Alaikäisiä ei
sijoiteta vankiloihin, joissa on järjestäytyneestä rikollisuudesta tuomittuja, joten
sopivimpia olisikin kevyemmän valvontatason vankilat, kuten avovankila.
(Muurinen 2021, 6.)

Suomessa on siis alaikäisiä ja nuoria vankeja koskeva oma lainsäädäntö, joka
sisältää useita eri säännöksiä vankilaan ja vankilaosastoille sijoittamisesta.
Osastoille sijoitettaessa otetaan huomioon nuoren ikä ja kehitysvaihe, koska
nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja tarvitsevat muita enemmän
tukea, palveluita ja verkostotyötä. (Muurinen 2021, 5.) 2020-luvulla Suomessa
on kehitetty alaikäisten vankien oloja ja osastoja. Hämeenlinnan vankilassa on
alaikäisten vankien osasto, jossa vangit ovat erillään aikuisista vangeista. Hel-
singin, Vantaan ja Turun suljetuissa vankiloissa ja Keravan avovankilassa on
nuorten vankien osastot. (Muurinen 2021, 5.) Vuonna 2023 on avattu nuorten
täysi-ikäisten miesten osasto Jyväskylän avovankilaan. Helsinkiin ja Vantaalle
avataan alaikäisten ja nuorten osasto vuonna 2023. (Roiha 2021.)

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies alkoi tutkia vuonna 2020 ”alaikäisten tut-
kintavankien ja vankien laissa sekä kansainvälisissä sopimuksissa ja suosituks-
sissa taatun kohtelun ja oikeuksien toteutumisen, erityisesti sen, että alle 18-
vuotias on pidettävä erillään täysi-ikäisistä vangeista.” (Korhonen 2022, 4).
YK:n lasten oikeuksien komitean mukaan lapsi tulisi pitää erillään aikuisista

vangeista, mutta tämä ei ole toteutunut Suomessa. Syy tähän on se, että alaikäisiä vankeja on vähän ja vankilan rakenteet rajoittavat. Suomi sai silti tästä asiasta huomautuksen myös YK:n kidutuksen vastaiselta komitealta. (Korhonen 2022, 4.)

4.3 Nuorten rikollisuutta selittäviä tekijöitä

Lapsuuden kasvuympäristöllä ja varhaisilla merkityksellisillä ihmissuhteilla katsotaan psykoanalyttisessa kehyksestä käsin olevan tärkeä merkitys rikollisen käyttäytymisen kehittymisessä. Kulttuuriset, yhteiskunnalliset, historialliset ja taloudelliset tekijät, kuten kaupungistunut ympäristö, köyhyys, osattomuus omassa elämässä, koulussa tai työelämässä, sosiaalisen kontrollin löyhyys tai rikollisuutta suosivat yhteiskunnan alakulttuurit ja rikolliseksi leimaantuminen selittävät kaikki osaltaan rikollista käyttäytymistä. (Haapasalo 2017, 54.)

Traumaattiset elämän tapahtumat kuten esimerkiksi lapsuuden psykologinen, fyysinen tai seksuaalinen väkivalta tai näiden todistaminen taikka muu traumaattinen kokemus voi toimia riskitekijänä. (Haapasalo 2017, 54.) Lapsuuden kokemukset heijastuvat aikuisiän käyttäytymisessä. Tässä katsotaan olevan kyse puutteellisesta superegon, eli omatunnon kehityksestä, joka johtaisi rikolliseen käyttäytymiseen. Superegon puutteellinen kehitys johtaa siihen, että yksilö antaa periksi idin mielihyvävaatimuksille, ei tunne syyllisyyttä ja ei huomioi muiden tunteita ja oikeuksia omissa toimissaan. Varhaisissa psykoanalyttisissä teorioissa superegon kehitys katsotaan ajoittuvan noin viiden vuoden ikään. Myöhemmin on kuitenkin pystytty osoittamaan, että omantunnon kehitys jatkuu myös lapsuuden jälkeen. (Haapasalo 2017, 30.)

Haapasalo (2017, 54) nostaa esiin rikollisen käyttäytymisen riskitekijöihin myös syntymäperheen ja perheen köyhyyden, äiti- ja isähahmojen vaihtuvuuden, monilapsisuuden, vanhemmuuden ja kasvatuskäytäntöjen puutteen. Turvaton kiintymyssuhde, kaltoinkohtelu ja muut perheen sisäisen traumakokemukset lisäävät rikosriskiä. (Haapasalo 2017, 54.) Näin ollen riskitekijät rikosoireilulle ovat olemassa jo ennen lapsen syntymää.

Tunnistettuja tekijöitä väkivaltarikoksiin on miessukupuoli, synnynnäinen impulsiivinen temperamentti, turvaton ja ennakoimaton kasvatus, yksinhuoltajuus, vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, perheen toimeentulo-ongelmat ja työttömyys, pysyvän ja turvallisen vuorovaikutussuhteen puute aikuiseen, kaltoinkohtelu ja traumakokemukset sekä rikoksilla oireilevat kaverit. Lisäksi on tunnistettu väkivaltarikollisuuteen johtavana tekijänä oppimiseen liittyvät haasteet kuten ADHD tai heikko kyky ymmärtää abstrakteja käsitteitä, koska ne tuovat mukanaan kielellisen kehityksen haasteita sekä kirjoittamisen, lukemisen ja matemaattisen hahmotuksen vaikeudet. Näiden lisäksi haasteet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, kuten esimerkiksi käytöshäiriöt sekä autisminkirjon häiriöt voivat lisätä rikollisuuden riskiä. (Turkka & Saarholm 2023, 80.) Mitä useampia riskitekijöistä lapsella ja nuorella on, sitä todennäköisempää on ajautuminen rikoksiin.

4.4 Psykiatriset diagnoosit ja rikollisuus

Emotionaaliset ja kognitiiviset vaikeudet ovat syrjäytymisen ja kriminalisoitumisen luonnollinen taustatekijä. (Lauerma 2007.) On tärkeää tunnistaa neuropsykiatriset häiriöt varhaisessa vaiheessa, jotta tarvittavaa apua osataan antaa, ennen leimaantumista ja nuoren itsetunnon romuttumista. Esimerkiksi hoitamattoman ADHD:n ja rikoskäyttäytymisen välillä tiedetään olevan selkeä yhteys. Nuorisovangeista 30 prosentilla ja aikuisilla vangeilla 26 prosentilla on diagnosoitu ADHD. (Turkka & Saarholm 2023, 82.) Lapsuudessa alkavan ADHD:n katsotaan liittyvän vangeilla toistuvaan väkivaltarikollisuuteen. Elämänlaatua ja rikoskäyttäytymistä parantaa asianmukainen lääkehoito. Hoitamattomat diagnoosit kulkevat käsikädessä oppimisvaikeuksien kanssa. Heikko luku- ja kirjoitustaito ovat vankien keskuudessa yleisiä, samoin kuin heikot matemaattiset kyvyt. (Lauerma 2007.) Osaamista ja koulutusta painottava yhteiskunta ajaa helposti syrjäpolulle niitä, jotka eivät pärjää. Näin ollen oppimisvaikeuksien tunnistaminen on tärkeää, samoin kuin lievien kehitysvammojen. Tunnistamattomina nuori jää ilman tukea ja riski syrjäytymiseen kasvaa. (Turkka & Saarholm 2023, 82.)

Käytöshäiriödiagnoosin kriteereihin kuuluvat vähintään kuusi (6) kuukautta kestänyt käytösmalli, joka pitää sisällään muun muassa toistuvat riidat aikuis-

ten kanssa, tappeluiden aloittaminen ja tahallinen ärsyttäminen. Minkä tahansa aseiden käyttäminen, jolla voi toista fyysisesti vahingoittaa, tuo jo ensimmäisellä käyttökerralla käytöshäiriödiagnoosin. (Turkka & Saarholm 2023, 83.)

Parhaiten oppimisvaikeuksia ja neuropsykiatrisia häiriöitä autetaan nuoren lähiympäristössä, kuten koulussa. Myönteisellä ja nuoren itsemääräämisoikeutta kunnioittavalla tuella nuori voi saavuttaa täyden potentiaalinsa. (Turkka & Saarholm 2023, 83.)

4.5 Rikollisuutta selittäviä teorioita

Rikollisuuden syitä on tutkinut myös Janne Kivivuori teoksessaan *Rikollisuuden syyt* (2013). Kivivuori on perehtynyt aiheeseen erilaisten rikollisuutta selittävien teorioiden kautta. Evoluutiokriminologia perustelee ihmisen valintoja ja käyttäytymistä käyttäytymispiirteiden avulla, jotka ovat ihmiselle kehittyneet evoluution myötä. (Kivivuori 2013, 93.) Valikoitumisteorioiden mukaan yksilöllisten ominaisuuksien johdosta tietyt ihmiset syyllistyvät muita herkemmin rikoksiin. Näitä yksilöllisiä ominaisuuksia ovat esimerkiksi impulsiivinen käyttäytyminen, aggressiivisuus ja puutteellisen kognitiiviset taidot. Nämä ominaisuudet kulkevat usein käsikädessä huono-osaisuuden kanssa, joka katsotaan lisäävän rikollisuuden riskiä. (Kivivuori 2013, 144.) Yksilölliset tekijät, jotka vaikuttavat persoonallisuuden kehitykseen esimerkiksi kehityksen viiveet, yksilön temperamentti, elämyshakuisuus riskien ottamisena, impulsiivisuus, käytösongelmat sekä puutteellinen empatian kehitys ovat kaikki riskitekijöitä rikolliseen käyttäytymiseen. (Haapasalo 2017, 54.)

Itsekontrolliteorian mukaan heikko itsekontrolli selittää rikoskäyttäytymistä. Heikon itsekontrollin omaavat ihmiset ajautuvat tekemään rikoksia mielihalujen ohjaamana ja spontaanisti. Teoria ei ole kuitenkaan yksiselitteinen suunnitelmallisuutta vaativissa rikoksissa. (Kivivuori 2013, 104.)

Biososiaaliset teoriat selittävät rikoksiin ajautumista ympäristön ja yksilön ominaisuuksien vuorovaikutuksesta käsin. Käyttäytymisgenetiikka selittää perinnöllisten tekijöiden kautta rikoskäyttäytymistä. (Kivivuori 2013, 117.) Haapasalo nostaa myös esiin geneettiset tekijät ja niiden lisäksi raskauden ja synny-

tyksen. Nämä pitävät sisällään aivojen kehityksen ja keskushermoston toiminnan geneettiset tekijät, mutta myös riskitekijät raskausajassa ja synnytyksessä, kuten esimerkiksi äidin päihteiden käyttö tai synnytyksen yhteydessä mahdolliset komplikaatiota ja niiden seurauksena neurologiset vammat ja häiriöt. (Haapasalo 2017, 54.)

Sosiaalisen paineen teoriolla viitataan siihen, että yhteiskunnan olosuhteiden johdosta rikoksen tekeminen valitaan. Yhteiskunnallisen ihanteet ja henkilökohtaiset vastoinkäymiset saattavat aiheuttaa stressiä, johon ratkaisua etsitään rikollisin keinoin. Tässäkin teoriassa nousee esiin huono-osaisuus, jossa sosiaalinen asema lisää rikosriskiä. Koulutuksen puute, vanhempien työttömyys, ja perheen heikko taloudellinen tila lisäävät lapsen rikosriskiä. (Kivivuori 2013, 186.) Sosiaalisen ympäristön tuo myös Haapasalo esiin. Rikollisen käyttäytymisen riskitekijöitä voi löytyä jo koulu- ja toveripiiristä. Näitä tekijöitä ovat muun muassa koulussa ilmenevät oppimisvaikeudet ja heikko koulumenestys ja -motivaatio sekä se, että kotoa ei saa näihin tukea. Koulun keskeytyminen tai syrjäytyminen jatko-opinnoista lisäävät riskiä rikoksiin, samoin kuin antisosiaalinen toveripiiri tai toveripiirin hyljeksintä. (Haapasalo 2017, 54.)

Oppimisteorioiden mukaan sosiaalisissa tilanteissa ja ryhmissä opitaan rikokkäyttäytyminen ja sen vaatimat mallit. Opitaan selittämään ja oikeuttamaan rikos itselleen ja muille. Tärkeä ehkäisemisen keino on pyrkiä ehkäisemään niitä tilanteita, joissa nuoret omaksuvat rikosten tekemisen malleja. Kavereilla on tässä suuri merkitys. (Kivivuori 2013, 273.)

Leimautuminen rikoksentekijäksi on osa kehittymistä rikoksentekijäksi. (Haapasalo 2017, 28.) Leimaamisteorian mukaan, jos rikoksen tekijä saa rikollisen leiman ja hänet nähdään rikollisena, vaikuttaa tämä hänen omaan käsitykseensä itsestään ja näin rikoksen uusiminen on helpompaa. Uusintarikollisuutta voidaan ehkäistä pyrkimällä sitouttamaan rikoksen tekijää mukaan yhteiskuntaan. (Kivivuori 2013, 309.) Teorian avulla voidaan tutkia rikollisten alkulttuurien syntyä ja se voi auttaa ymmärtämään, miksi eri kulttuureissa, eri aikoina erilaiset teot ovat rikollisia. (Haapasalo 2017, 28.) Rutiinotoimintojen teoria taas selittää rikoksia sillä, että rikos tapahtuu sopivaan aikaan sopivassa paikassa. "Tilaisuus tekee varkaan". (Kivivuori 2013, 313.)

Sosiaalisen kontrollin teorian mukaan kyse on halujen ja tarpeiden tyydyttämisestä, jotka saavuttaakseen käytetään rikollisia keinoja. Rikollisuudelta suojaavina tekijöinä katsotaan olevan muun muassa työ ja parisuhde, jotka lisäävät sosiaalista kontrollia, sillä rikollisuus ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää. Tärkeimmät suojaavat tekijät ja instituution ovat perhe, työ, koulu, harrastukset ja aktiiviset paikallisyhteisöt. (Kivivuori 2013, 221.)

Tarkastellessa rikollisuuden riskitekijöitä on hyvä muistaa, että usein kyse on vaikeuksien kasaantumisesta, jolloin yksi asia johtaa toiseen ja se taas kolmanteen. Riskitekijät kulkevat osaltaan käsikädessä, mutta menevät myös liittämättä, sillä persoonallisuuden kehitykseen vaikuttaa syntymäperheen, lapsuuden, koulun ja kasvuympäristön tapahtumat. Ei ole täysin selvää, miten paljon kasvatuskäytännöillä ja perheen vuorovaikutuksella on vaikutusta temperamentitekijöihin tai impulsiivisuuteen. (Haapasalo 2017, 55.)

Vaikka nuorena voi tuntea olevansa mahtava, suuri ja kykenevä, niin identiteetti ja aivot ovat vasta kehittymässä. Kasvu tapahtuu aina suhteessa muihin ympärillämme oleviin ihmisiin ja aikuisen lisäksi nuori tarvitsee kaltaisiaan kasvaakseen aikuiseksi. Rikollisuuden riskit ja siltä suojaavat tekijät löytyvätkin siitä, millaiseen seuraan on päätyttyä ja minkälaisen kaveri ja ystäväpiirin on luonut. Näin ollen kaikista suojaavista tekijöistä huolimatta kenestä tahansa voi tulla nuorisoriikollinen. (Saarholm 2023, 37.)

4.6 Rikollisuudelta suojaavia tekijöitä

Suojaavista tekijöistä puhuttaessa tarkoitetaan asioita, joiden avulla voidaan kehittyä positiiviseen suuntaan, riskitekijöistä ja haastavista tilanteista huolimatta. Suojatekijöiden merkitys on suuri lapsen ja nuoren eri kehitysvaiheissa. Suojaaviin tekijöihin kuuluvat muun muassa hyvät tunnetaidot, harrastukset, hyvä itsetunto, turvallinen kasvuympäristö, kaverisuhteet, myönteiset aikuisuhteet, koulutetut vanhemmat sekä ongelmanratkaisutaidot. (Turkka & Saarholm 2023, 118.)

On äärimmäisen tärkeää, että suojaavia tekijöitä vahvistetaan ja pyritään vahvistamaan myös nuoren omia voimavaroja ja vahvuuksia. Nuori tulee hyväksyä omana itsenään, sillä muuten hyväksyntää saatetaan lähteä hakemaan kyseenalaisin keinoin. (Turkka & Saarholm 2023, 210.)

5 NUORTEN RIKOLLISUUDEN ENNALTAEHKÄISY

”Suurin osa nuorista rikoksentekijöistä päätyy rikoksettomaan aikuisuuteen, mutta lähes kaikki toistuvasti rikoksia tekevät aikuiset ovat jo nuorena joutuneet rikoskierteeseen.” (Tuovi – sisäisen turvallisuuden portaali s.a.) Tästä syystä nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisy on tärkein toimenpide, koska se vähentää kokonaisrikollisuutta paikallisesti ja valtakunnallisesti (Tuovi – sisäisen turvallisuuden portaali s.a.). Hämeen poliisilaitoksen rikoskomisario ja tutkinnanjohtaja Jari Kiiskinen painottaa poliisin ja viranomaisyhteistyön tärkeyttä, koska varhaisella puuttumisella voidaan ennaltaehkäistä rikollista elämää (Lähdetuoma 2023).

Rikoksentekijä-nuori joutuu myös itse usein rikoksen uhriksi. Nuorisoriikollisuutta voitaisiin ehkäistä vaikuttamalla yksilön syrjäytymiskehitykseen tai varhaiseen puuttumiseen jo alkaneeseen rikollisuuteen. Tehokkaita keinoja rikoksen seurausten konkretisointiin on esimerkiksi rikoksen uhrin kohtaaminen sovittelemennettelyssä – tämä todennäköisesti ehkäisee uusia rikoksia. (Tuovi - sisäisen turvallisuuden portaali s.a.) Rikollisuutta voitaisiin vähentää myös eriarvoisuutta ja köyhyyttä vähentämällä. Tässä nousee esiin varhainen puuttuminen ja hyvinvointivaltion kohdentamat palvelut lapsiperheille ja nuorille. (Haapasalo 2017, 346.) Nuorisoriikollisuuden ennaltaehkäisy perustuu Suomessa moniammatilliseen malliin, jossa rikoskäyttäytymiseen pyritään vaikuttamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, eri alojen palveluiden yhteistyöllä kuten esimerkiksi nuorisotoimi, sosiaali- ja terveydenhuolto sekä poliisi. (Turkka & Saarholm 2023, 67.)

Havaintojen mukaan myös koulupudokkuus on riski vaaralliselle ryhmäytymiselle, syrjäytymiselle ja näiden myötä myös rikollisuudelle. Sisäministeriö suosittelee nuorisoriikollisuuden torjuntaan muutamia ratkaisuja: ankkuritoiminnan jatkumisen vahvistaminen, verkoston osallistuminen ja pysyvyys, poliisin ennalta estävän toiminnan strategian uudistaminen ja toiminnan tukeminen,

nuorten tekemien ja nuoriin kohdistuneiden rikosten tehokkaampi tutkinta, matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluiden turvaaminen, harrastusmahdollisuuksien ja jalkautuvan työn lisääminen. (Koskinen 2023.)

Suurimmassa rikollisuusriskissä ovat pojat, joilla on useampi kuin yksi riskitekijä. Rikollisuuden, lastensuojelutoimenpiteiden ja terveydenhuollon näkökulmasta kustannustehokkainta on tarjota ja aloittaa pitkäkestoinen tukitoiminta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleisestikin on tärkeää, että syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille olisi tarjolla erityisiä palveluita kuten etäsuojelu. Lisäksi yhä useammassa kaupungissa ja kunnassa toimii poliisin ennalta estävä Ankkuri-malli. (Tuovi - sisäisen turvallisuuden portaali s.a.)

RIKO-hanke pilotoi ajalla 2020–2023 toimintamallia rikoksilla oireilevien nuorten kanssa työskentelemiseksi. Toimintamallin on luonut oikeusministeriön asiantuntijatyöryhmä. Hankkeen tarkoitus on tukea useampiin tai vakaviin rikoksiin osallistunutta nuorta rikoksettomaan ja päihteettömään elämään. Työskentelyn ydin on yksilötyöskentely nuorilähtöisellä otteella ja moniammatillinen työskentely, joka varmistaa nuoren saavan tarvitsemansa tuen, hoidon ja palvelun. RIKO-hanke toimii tällä hetkellä Rovaniemen kaupungin alaisuudessa, mutta sitä rahoittaa kaupungin lisäksi myös oikeusministeriö. Virallisina yhteistyökumppaneita hankkeella on poliisi, Rikosseuraamuslaitos ja Aseman Lapset ry, mutta yhteistyötä tehdään peruspalveluiden ja kolmannen sektorin kanssa. (RIKO-hanke s.a.)

5.1 Preventio-toimintamallit

Epäsosiaalisuuden ja rikollisuuden ehkäisevät toimintamallit, interventiot, on jaettu kolmeen eri kategoriaan: primaari-, sekundaari- sekä tertiäripreventio. (Haapasalo 2017, 346). Interventioilla tarkoitetaan niitä keinoja, joiden äärelle nuori rikosentekijä voidaan ohjata rikosoikeudellisten seuraamusten sijasta. (Haikkoja ym. 2019, 28.)

Primaaripreventio, ennaltaehkäisee rikollista käyttäytymistä ja on suunnattu suuren riskin perheille ja yksilöille. Yleensä tähän valikoituu perheet, joissa

vanhemmilla on entuudestaan mielenterveysongelmia tai päihde- ja rikostaus-taa. Vanhemmat, jotka laiminlyövät tai pahoinpitelevät lastaan kuuluvat usein primaariprevention piiriin. Lapsena koettu kaltoinkohtelu lisää riskiä aikuisiän rikollisuuteen ja interventioiden avulla pyritään vahvistamaan suojaavia tekijöitä. (Haapasalo 2017, 346.) Harjoitusohjelmissa voidaan antaa tukea esimerkiksi vanhemmuuteen ja haastavien kasvatustilanteiden kohtaamiseen. Perhettä voidaan ohjata myös sosiaali- ja terveystieteiden äärelle, tarjota varhaiskasvatuksen palveluita, terapiaa ja arvioida perheen kokonaisvaltaista tilannetta ja ohjata heidät oikeiden palveluiden äärelle. Interventiot, jotka tarjoavat neuvontaa perustuvat nuoren ja aikuisen väliseen luottamukselliseen suhteeseen. (Haikkoja ym. 2019, 28.) Tärkeää on moniammatillinen yhteistyö, jotta eri tahot työskentelevät samaan aikaan perheen kanssa, esimerkiksi neuvola, koulu ja lähiyhteisö. Koulussa tehtävä työ on tärkeää, sillä oppimisvaikeudet ja sitä kautta heikompi koulumenestys ovat usein yhteydessä rikolliseen käyttäytymiseen. (Haapasalo 2017, 347.)

Yhteisöissä tapahtuvat interventiot tavoittelevat koko yhteisön sitoutumista, jotta rikollista käyttäytymistä voidaan ehkäistä. Varhaisessa vaiheessa ehkäisevissä ohjelmissa on monien mielestä tehokkainta ohjaus, joka kohdistuu vanhemmuus taitoihin. Ymmärrys lapsen kehityksestä, kasvatustietous ja –ohjaus. Primaariprevention ohjauksissa pyritään mahdollisimman varhaiseen interventioon, mielellään jo raskauden aikana. (Haapasalo 2017, 350.) Tärkeää on myös tukea vanhemman ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta sekä vahvistaa perheen sisäisiä myönteisiä asioita sekä myönteistä kasvatusta. Kotikäynnit, lastenhoitopalvelut, terveydenhuolto, vertaistuki sekä vanhemmuuden tukeminen ovat muun muassa keinoja, joilla autetaan vanhempia arjessa. (Haapasalo 2017, 350.)

Sekundaaripreventio tarkoittaa ohjelmia, jotka kohdistetaan ehkäisevästi jo rikollisesti oireileviin nuoriin, mutta jotka eivät vielä ole rikollisella polulla. Nuorella on saattanut olla käytösongelmia ja asiointi poliisin kanssa ei ole täysin vierasta. Tyypillisesti nämä nuoret ovat lapsena kärsineet puutteellisesta vanhemmuudesta ja epäsosiaaliset oireet ovat alkaneet jo tuolloin. (Haapasalo 2017, 351.) Interventioissa pyritään puuttumaan nuoren sosiaalisiin taitoihin, sosiaaliseen ympäristöön sekä nuoren toimintaan. (Haikkoja ym. 2019, 28.)

Sekundaaripreventiossa katsotaan, että nuori hyötyy enemmän terapiasta, ohjauksesta, koulutuksesta ja työkokemuksesta, kuin vankeusrangaistuksesta. Interventiossa pyritään hyvittämään rikoksen aiheuttamat vahingot muilla tavoin ja puuttua rikolliseen käyttäytymiseen, sen sijaan, että rikosprosessi etenis poliisilta syyttäjälle ja sitä kautta oikeuskäsittelyyn ja rangaistukseen. (Haikkoja ym. 2019, 28.) Diversioksi kutsutaankin sitä, kun vankilan ja rikosoikeusjärjestelmän sijaan nuori ohjataan vaihtoehtoisin ohjelmiin. Tärkeää olisi nuoren kanssa työskentelevien tahojen toimiva yhteistyö ja eri palvelujärjestelmien entistä parempi integraatio. (Haapasalo 2017, 351.)

Tertiaaripreventiolla tarkoitetaan terapiaa ja hoitoa, jolla pyritään ehkäisemään rikosuran jatkumista. Kuntouttava ja hoidollinen työote nähdään eettisesti arvokkaampana, kuin rangaistus. Rikoksenteikijällä on tyypillisesti psykososiaalisia vaikeuksia jo ennen rikosta ja tuomiota. Vankeusrangaistus ei poista näitä ongelmia vaan ne näyttäytyvät laitospelämässä. (Haapasalo 2017, 356.) Interventioissa nähdään rikoksenteikijä ensisijaisesti tukea tarvitsevana, vaikka rikos ei olekaan hyväksyttävä. (Haikkoja ym. 2019, 28.)

Hyvässä interventiossa tunnistetaan rikollisuuden riskin arviointi ja sen tärkeys. Interventiot pohjautuvat teoriaan ja tavoitteet ovat selkeät. Tiedetään, kuka tekee, mitä ja miksi. Työskennellään menetelmien avulla, jotka keskittyvät vuorovaikutustaitojen oppimiseen, tunteisiin, ajatuksiin ja taitoihin. Interventiot ovat intensiivisiä sekä tärkeää on sitoutuminen ja motivaatio. Asiakkaat huomioidaan yksilöinä ja työskentelyssä arvioidaan säännöllisesti edistymistä sekä tuloksia. (Haapasalo 2017, 364.)

5.2 Maahanmuuttajataustaisten nuorten rikollisuuden syyt ja ehkäisy

Ulkomaalaistaustaisten alaikäisten rikollisuuden ehkäisyssä korostuu kotoutumisen onnistuminen. Etnisesti tai uskonnollisesti vähemmistöryhmään kuuluva nuori saattaa joutua kohtaamaan integroitumiseen, sopeutumiseen ja rasismiin liittyviä haasteita. Kotoutumiseen ja sopeutumiseen vaikuttavat palveluiden lisäksi perhe ja yksilön kyvyt. Kun tuen tarpeita ei tunnisteta, kasaantuu vaikeudet usein samoille perheille. Suomalainen palvelujärjestelmä ei vielä pysty vastaamaan moninaisiin ja monikulttuurisiin tuen tarpeisiin riittävällä ta-

valla. (Turkka & Saarholm 2023, 40.) Kulttuurien välissä elävät nuoret saattavat kokea hämmennystä yrittäessään sopeutua yhteiskunnan vaatimuksiin ja lisäpainetta luovat, kun oman perheen tavat, kaverien ja valtaväestön tavat sekoittuvat toisiinsa. Kysymykset siitä, miten saa toimia, pukeutua, käyttäytyä ja viettää aikaa kärjistyvät toisinaan konflikteiksi. Luottamus viranomaisiin ei myöskään muodostu luottavaiseksi, jos palveluita ei ole joustavasti saatavilla eri kielillä. Korruptio on usein runsasta maista, joista perheet ovat muuttaneet ja tämä vähentää entisestään luottamusta viranomaisiin. (Turkka & Saarholm 2023, 41.)

Suurin osa tunnistetuista katujengien jäsenistä ovat maahanmuuttajataustaisia, enimmäkseen toisen polven maahanmuuttajia. Ankkuritoiminnassa on tehty havaintoja, joiden mukaan ongelma on vanhempien heikko kielitaito, kun yritetään keskustella tai tiedottaa nuoren huolestuttavasta käyttäytymisestä tai rikosasiasta. Jos kotoutumispalvelut ovat olleet heikot, nuori ei pääse kehittämään kielitaitoaan ja sitoutumaan kouluun ja tämän myötä myös yhteiskuntaan. (Koskinen 2023.) Monessa maahanmuuttaja taustaisessa perheessä suku ja yhteisöllisyys ovat keskeisimpiä arvoja, toisin kuin yksilökeskeisyyttä korostavassa valtaväestössä. Näin ollen nuori saattaa jäädä vaille tukea omassa yhteisössään, aiheuttaman häpeänsä johdosta. (Turkka & Saarholm 2023, 42.)

5.3 Perusopetus ja oppivelvollisuus suojaavana tekijänä

Perusopetus on yhdeksänvuotinen yhtenäiskoulu, jossa opetus järjestetään joko lähikoulussa tai soveltuvassa paikassa siten, että koulumatkat ovat mahdollisimman turvallisia. Oppilaalla on oikeus saada riittävää tukea oppimiseen heti tuen tarpeen ilmetessä. (Perusopetus s.a.) Koulujen tarjoama perusopetus tarjoaa edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka luo pohjaa hyvän elämän rakentamiselle. (Turkka & Saarholm 2023, 219.) Jokaisen Suomessa asuvan lapsen oppivelvollisuus alkaa lapsen täytettyä seitsemän vuotta ja oppivelvollisuus suoritetaan peruskoulussa. Perusopetuksen järjestämisestä vastaavat kunnat ja valtio (Perusopetus s.a.) Suomalaistakin peruskoulua ohjaa inkluusio, jonka pohjana on yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja yhtäläiset oikeudet. Kai-

killä tulee olla oikeus opiskella omassa lähikoulussa ja viime vuosina pienryhmien ja erityiskoulujen määrä on vähentynyt rajusti. (Turkka & Saarholm 2023, 219.)

Suurin osa koulutiensä vuosittain aloittavista sopeutuu hyvin peruskouluun ja jatkaa opintoja jatko-opintoihin. Kuitenkin enenevässä määrin koulutiellä kohdataan erilaisia ongelmia ja vaikeuksia, jotka näkyvät lapsessa ja nuorella erilaisena oireiluna, kuten esimerkiksi häiritsevästä käyttäytymisestä, vetäytymisestä, koulusta vieraantumisen ja pahimmillaan peruskoulun keskeyttämisestä. (Turkka & Saarholm 2023, 90.) Heikko koulutustausta nostaa syrjäytymisen riskin korkealle. Koulu on tärkeässä asemassa puuttumassa polarisaation haasteisiin vaikutusmahdollisuuksiensa myötä. Varhaiskasvatuksen lisäksi peruskoulu on ainoa instituutio, jolla on mahdollisuus tavoittaa ikäluokkia laajasti, intensiivisesti ja tuetusti.

Varhainen puuttuminen on tärkeää ja näin perusopetuksessa koetaan tapahtuvan, mutta puuttumisen tavoissa ja tuen tarpeen havainnoinnissa olisi parantamisen varaa. Apua ja tukea saa vasta, kuin tilanne on kärjistynyt äärimilleen. Ohjaus eteenpäin, seuraavalla ammattilaisella jää usein vaillinaiseksi. Hiljaiset, sisäänpäin oireilevat lapset ja nuoret saattavat jäädä kokonaan ilman apua ja huomiota, kun taas ulospäin oireilevat saavat interventioita ja tukea koulupolulla, mutta tästä puuttuu suunnitelmallisuus. Onnistuessaan koulu saa sosiaalistettua kasvussaan kipuilevat lapset ja nuoret osaksi yhteiskuntaa, siten ettei heitä ole tarve rikosoikeudellisesti rankaista. (Turkka & Saarholm 2023, 102.)

Lapset ja nuoret viettävät koulussa valtaosan päivästä ja viikoistaan. Tämän vuoksi on tärkeää, että oppilaat kohdataan omana itsenään, tulevat nähdyksi ja kuulluksi. Aikuisilla tulee olla rohkeus ja taito puuttua epäkohtiin ja työskennellä sen eteen, että nuori saa tarvitsemansa tuen. Koulu ja perusopetus ovat suojaamassa nuoren elämää myös siinä vaiheessa, kun nuori oireilee rikoksin ja tämä on koulun tiedossa. Rikoksilla oireilevia oppilaita on kaikista yhteiskuntaluokista, ja rikosoireilu voi olla esimerkiksi hyväksynnän ja arvostuksen tavoittelua väärin keinoin tai ihannoitu elämäntapa. (Turkka & Saarholm 2023, 223.) Huomioitavaa on, että suomalaisissa vankiloissa kolme neljäsosaa vangeista on käynyt koulua korkeintaan peruskoulun verran. Monella

heistä on jäänyt opinnot kesken. (Uusitalo 2023.) Näin ollen on tärkeää huolehtia siitä, että jokainen pysyisi haasteistaan huolimatta suorittamaan oppivelvollisuuden loppuun ja tässä vaiheessa entistä tärkeämpään rooliin nousevat kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen, jotka muutenkin ovat ihmisen perustarpeita kohtaamisen kokemukselle. Opetussuunnitelmissakin on mainittu tavoitteet tukea oppilasta kiinnittymään koulun toimintakulttuuriin, ryhmäytymisen ja tuen keinoilla. Oppilaan identiteettiä tulee tukea koulun oppilaana. Nähdäänkö oppilas rikoksiensa kautta, tai rikoksilla oireilevana oppilaana, joka tästä huolimatta käy koulua.

Tuen tarve on aina yksilöllinen, eikä se saa koskaan olla arvioitsijälähtöistä tai henkilösidonnaista. (Turkka & Saarholm 2023, 217.) Kolmiportainen tuki on pedagogista tukea ja koulunkäynnin tuki moniammatillista tukea ja yhteistyötä. Selkeät tavoitteet ohjaavat kaikkia työskentelemään yhteisen päämäärän eteen ja ohjaamaan nuorta toivottuun suuntaan. Tärkeintä on ymmärtää rikoksien olevan oireilua jostain ja näin ollen tulee selvittää taustat ja syyt. (Turkka & Saarholm 2023, 217.)

Vuonna 2021 oppivelvollisuutta laajennettiin kestävästi siihen asti, kun nuori täyttää 18 vuotta, tai siihen asti, kun hän on suorittanut toisen asteen tutkinnon (Oppivelvollisuuden laajentaminen s.a.). Nuorten saaminen toisen asteen koulutukseen on tärkeää muun muassa siksi, että toisen asteen opinnoilla on yhteys rikollisuuden vähenemisen kanssa. Jo pääsy toisen asteen koulutukseen puolittaa todennäköisyyden tulla rikoksesta tuomituksi seuraavan kymmenen vuoden aikana peruskoulun päättymisestä. (Uusitalo 2023.)

5.4 Jalkautuvan nuorisotyön merkitys rikoskierteen katkaisussa

Jalkautuvan nuorisotyön perusajatus on, että ammattilaiset menevät nuorten luokse, sinne missä nuoret ovat ja viettävät vapaa-aikaansa. Nuorten ei tarvitse hakeutua palveluiden piiriin, vaan palvelut tuodaan heille. Työ perustuu kohtaamiseen, rinnalla kulkemiseen, ja vapaaehtoisuuteen ja on matalankynnyksen palvelua. (Turkka & Saarholm 2023, 237.) Tavoitteena jalkautuvassa nuorisotyössä on lisätä turvallisten aikuisten läsnäoloa nuorten arjessa, tavoitteen myötä myös nuoret, jotka eivät nuorisotiloilla käy.

Väkivallalla ja rikoksilla oireilevien nuorten kohtaaminen tapahtuu jalkautuvassa työssä nuorten vapaa-ajalla. Aikaa annetaan nuorelle niin paljon, mitä hän sitä tarvitsee. Jalkautuvat työn tavoitteena on auttaa yksilöä ja saada hänen elämälleen uusi suunta. Nuoren rikollista ja väkivaltaista käytöstä ei hyväksytä, mutta tarkoitus ei ole myöskään tuomita. Mikään muutos ei ala ilman puheeksi ottamista ja interventiota. Vaikeissa tilanteissa nuori tarvitsee turvallisen ja luotettavan aikuisen rinnalleen. (Turkka & Saarholm 2023, 245.) On tärkeää, että syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille on olemassa erityisiä palveluja, kuten jalkautuvaa nuorisotyötä ja etsivää nuorisotyötä. Kuntien nuorisotyölle tulisi kohdentaa lisää resursseja, joilla voitaisiin merkittävästi lisätä jalkautuvaa ja nuoria kohtaavaa nuorisotyötä. (Allianssi s.a.)

5.5 Päihdekasvatus

Päihdekasvatusta tehdään varhaiskasvatuksessa, peruskoulussa, oppilaitoksissa, nuorisotyössä sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Päihdekasvatus on päihteiden käyttöön liittyvää kasvatustyötä ja sillä pyritään edistämään väestön terveyttä ja hyvinvointia. (EHYT ry s.a.) Päihdekasvatuksen tulee perustua tutkittuun tietoon ja faktoihin siitä, miten päihteidenkäytön haittavaikutuksia voidaan ehkäistä. Pelottelu, syyllistäminen ja uhkailu eivät ole oikeita keinoja. Keskeistä on sosiaalisten taitojen kartuttaminen sekä taito kuunnella, olla läsnä ja kiinnostunut nuoren mielipiteistä ja näkökulmista, moralisoimatta. Laadukkaaseen päihdekasvatukseen kuuluvat myös eri elämäntaitojen harjoittelu sekä tunteiden tunnistaminen. (Turkka & Saarholm 2023, 184.)

Päihdekasvatuksella pyritään suojelemaan lapsia ja nuoria päihteiden haittoilta. Päihteiden käytön aloitusta siirtämällä myöhäisempään ikään, voidaan vaikuttaa merkittävästä käytöstä aiheutuviin haittoihin. (EHYT ry s.a.) Päihteitä käyttävillä nuorilla on usein hoitamattomia mielenterveyden häiriöitä ja nämä olisi hyvä tunnistaa varhaisessa vaiheessa, jotta nuori saisi tuen ja avun. Päihteidenkäytön on tutkimuksissa havaittu nostavan rikoskäyttäytymisen riskiä. (Turkka & Saarholm 2023, 184.) Mielenterveys- ja päihdeosaamista, ehkäisevää työtä ja lasten ja nuorten kokonaisvaltaista tukemista tulisi lisätä kaikissa lasten ja nuorten palveluissa.

5.6 Lastensuojelun systeminen työote nuorten rikoksilla oireilun katkaisemiseksi

Lastensuojelun tarkoituksena on ”tukea huoltajia, vanhempia ja muita lapsen kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen huolenpidossa ja kasvatuksessa, järjestämällä tarvittavia tukitoimia ja palveluita.” (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 2.§). Lastensuojelua ovat lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma ja huolehtimalla avohuollon tukitoimista. Lastensuojelun piiriin kuuluvat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, sekä näihin liittyväsijais- ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3.§.)

Systeminen toimintamalli lastensuojelussa perustuu monialaiseen yhteistyöhön, jossa huomiota kiinnitetään lapsen, perheen ja lähipiirin vuorovaikutukseen. Lasten, nuorten ja heidän perheidensä elämä nähdään kokonaisuutena, missä kaikki vaikuttaa kaikkeen. Työmenetelmänä on kohtaaminen ja luottamuksen rakentaminen, jonka varassa voidaan käsitellä vaikeitakin asioita ja tehdä vaikeita päätöksiä. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos 2023.) Työote on ollut käytössä suomalaisessa lastensuojelutyössä vuodesta 2015 alkaen. Systemisessä ajattelussa maailmaa tutkitaan vuorovaikutussuhteina ja kommunikaationa. Esimerkiksi motivaatio, muutos, huono käytös, itsetunto tai vastarinta ovat suhteita, ei yksilön ominaisuuksia. Näin ollen elämäntilannetta katsotaan kokonaisuutena, joka muodostuu yksilön, perheen, lähipiirin, ryhmän ja yhteiskunnan systeemeistä. Keskeistä on ajattelu siitä, että konfliktien selvitys tapahtuu siinä ympäristössä ja ihmissuhteissa, missä ne ovat syntyneetkin. Tämän takia on tärkeää tuntea nuorten, vanhempien sekä muiden läheisten historiaa ja heidän kokemuksiaan. Keskeistä on oireiden ja ongelmien taustalla olevat tapahtumat ja syyt sekä yksilöiden niille antamat merkitykset ja tunteet. (Turkka & Saarholm 2023, 256.)

Rikoksilla oireilevien lastensuojelun asiakkaiden on nähty hyötyvän systeemisestä työotteesta, jossa lisätään tietoisuutta omasta roolista suhteessa muihin. Tärkeää on hyödyntää sosiaalisia suhteita vahvistavia keinoja, jotka lisäävät nuoren toimijuutta, turvallisuutta ja myönteistä minäkuva. Toistuvasti ja vakavia rikoksia tekevien nuorten kohtaamisessa tarvitaan rikoserityistä osaamista,

rohkeutta, aikaa, kärsivällisyyttä sekä luottamuksen syntymistä. (Turkka & Saarholm 2023, 237.)

5.7 Sosiaalinen media

Sosiaalisen median rooli on kasvanut valtavasti lasten ja nuorten sosiaalisen vuorovaikutukset välineenä. Somen kautta verkostoidutaan muihin nuoriin, joita ei välttämättä koskaan ole tavattu kasvokkain. Ilman aikuisen läsnäoloa, jää varhainen puuttuminen lähes aina pois ja näin pienikin huhu saattaa saada suuret mittasuhteet. Sosiaalisessa mediassa teot täyttävät helposti rikoksen tunnusmerkit. Yksityiselämää koskevan tiedon levittämistä voi olla esimerkiksi arkaluontoisen kuvan levittäminen ja laittoman uhkauksen kriteerit saattavat tai kunnianloukkaus saattaa täytyä herjaavista sanoista. Syy-seuraussuhteiden ymmärrys ei ole nuorilla vielä kehittynyt ja näin ollen ylilyönteihin ja laittomiin keinoihin saatetaan turvautua konfliktitilanteissa. (Turkka & Saarholm 2023, 39.)

Nykyään ihmisillä on välitön pääsy monipuoliseen tietoon, mikä tuo myös haittapuolia. Poliisin mukaan polarisaatio näkyy poliisinkin työssä, koska vihan lietsonta ja ääri-ilmiöt ovat helposti tuotettavia ja saatavilla. Teknologia mahdollistaa eri sosiaalisen median alustojen ja hakukoneiden täsmämarkkinoinnin eli ne pystyvät mainostamaan käyttäjälle yksityiskohtaisesti eri asioita ja pikkuhiljaa ajamaan käyttäjän ajatuksia tiettyyn suuntaan; omalle, jopa äärimmäiselle, mielipiteelleen löytää aina yhteisönsä ja sitä tukevaa materiaalia. Perinteisen median lisäksi on saatavilla lukuisia eri vaihtoehtomediaa. Vanhempi konstaapeli Antti Kopra kiteyttää asian hyvin: "Ihmisen kupla tiivistyy, kun hän ei saa tasaisesti vaihtoehtoja erilaisille mielipiteille ja ajatuksille. Oma mielipide muodostuu kuplasta, jossa keskustellaan vain samaa mieltä olevien kanssa." (Iiskola-Joutjärvi 2023.)

Disinformaation riski on siis aivan valtava. Poliisit Kopra ja Niskanen ovat huolissaan siitä, että nuoria käytetään disinformaation välineinä eikä nuoret aina ymmärrä, mihin ovat ryhtyneet ja minkälaista ideologiaa edustavat ja edistävät. Nuorten medialukutaito on koetuksella, koska tietotulva on valtava ja sisältää paljon vastakkaisia mielipiteitä. Disinformaatiolla ja polarisaatiolla usein

pyritään heikentämään viranomaisten luotettavuutta ja näin rapauttaa yhteiskuntaa, mikä tekee niistä aidon uhan. (Iiskola-Joutjärvi 2023.)

5.8 Poliisin ennalta estävä toiminta

Poliisin ennalta estävä toiminta on säädetty laissa. Ennalta estävä toiminta on suunnitelmallista ja johdettuja toimia, joilla estetään rikoksia, turvallisuutta heikentäviä häiriöitä ja tapahtumia, jotka vaikuttavat negatiivisesti ihmisten turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. (Sisäministeriö 2019, 4.) Ennalta estävän toiminnan keskeinen voimavara on moniammatillinen yhteistyö muiden viranomaisten, järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tietämys paikallisesta osaamisesta ja palveluista, helpottaa poliisia esimerkiksi ohjaamaan rikoksilla tai väkivaltaisella radikalisoitumisella oireilevien nuorten sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreja oikean avun ja palvelun piiriin. Uhrien lisäksi poliisilla on tietoa ohjata väkivallan tekijä tarvitsemansa avun piiriin, jolla pyritään ennaltaehkäisemään uusia väkivallan tekoja. (Sisäministeriö 2019, 13.) Poliisin ennalta estävää toimintaa on lähipoliisitoiminta, moniammatilliset toimintamuodot (Ankkuri, Marak), paikallinen ongelmanratkaisu (POR-menetelmä), huolta aiheuttavat henkilöt (HAH-yhteistoiminta), (Sisäministeriö 2019, 15–17.)

Lähipoliisitoiminta on läpinäkyvää poliisitoimintaa, jonka tarkoitus on saada poliisi osaksi omaa, paikallista yhteisöä, jossa hänet tunnetaan ja häneen luotetaan. Lähipoliisitoiminta ylläpitää vuorovaikutussuhdetta paikallisen yhteisön ja poliisin välillä, mikä pitää poliisin ajan tasalla yhteisössä tapahtuvista asioista. (Sisäministeriö 2019, 20.)

Ankkuritoiminta pyrkii kohdentamaan toimintaansa hyvissä ajoin alaikäisten lasten ja nuorten rikosten ehkäisemiseen sekä hyvinvoinnin edistämiseen. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisissa tiimeissä, joihin lukeutuu sosiaalitoimi, poliisien asiantuntijat, terveystoimi sekä nuorisoalan ammattilaiset. (Ankkuritoiminnan käsikirja 2022, 10.) Tavoitteena toiminnassa on tarjota yksilöllistä ja kokonaistavaltaista tukea nuorelle sekä tukea myös vanhempia nuoren elämänhallinnassa. Tavoitteena on myös ohjata nuori ja hänen perheensä oikeiden palveluiden, avun, hoidon ja tuen äärelle. Tavoitteena on ennen kaikkea ehkäistä rikoksia, mutta myös lisätä nuorten osallisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä. Tunnistaa ja ehkäistä nuorten ekstremismia radikalisoitumista, eli

poliittisten asenteiden ja mielipiteiden äärimmäistä jyrkkyyttä ja ääriajattelua. Tavoitteena myös lisätä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä edistää ammattilais-ten ammattitaidon kehittymistä yli toimirajojen suhteessa nuoren ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen, varhaiseen puuttumiseen sekä rikosten ennaltaehkääisyyne. (Ankkuritoiminnan käsikirja 2022, 10.) Marak-moniammattillinen riskinarviointi taas on menetelmä tai työkalu, jolla voidaan tunnistaa uusiutuvan parisuhdeväkivallan uhreja ja parannetaan heidän turvallisuuttaan. Marak:ssa tehdään konkreettinen turvallisuussuunnitelma, joka tukee uhria tai uhreja kokonaisvaltaisesti. Vaikka toinen vanhemmista olisi suora väkivallan uhri, lapset ovat epäsuoria uhria, joten Marak auttaa heitäkin. Marak koostuu eri ammattilaisista. (Sisäministeriö 2019, 15–16.)

Paikallinen ongelmaratkaisu (POR) on työmuoto, jossa poliisi ratkaisee turvallisuusongelmia paikallisesti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Turvallisuusongelma voi koskettaa pientä tai laajaa aluetta, esimerkiksi kauppakeskusta tai asuinalueetta. Turvallisuusongelman ratkaisemiseen osallistetaan kaikki toimijat, joita kyseinen ongelma koskettaa ja yhdessä etsitään ja toteutetaan ratkaisuja. POR mahdollistaa sellaisten ongelmien ratkaisun, johon poliisi voi yksin vaikuttaa vain vähän. POR-työmuodon myötä myös yhteisön ja poliisin välinen luottamus paranee ja poliisi saa tietoa paikallisesta tilanteesta. (Sisäministeriö 2019, 16–17)

Huolta aiheuttavat henkilöt eli HAH-toiminta on eri viranomaisten yhteistyötä. Yhteistyössä eri viranomaiset ennalta estävät rikoksia paikallistasolla ilmoittamalla huolta aiheuttavan henkilön poliisille. Poliisi tekee lisäselvityksiä ja arvioi henkilön uhkatasoa ja riskiä väkivaltaan erilaisilla tiedustelu- ja tutkintatoimenpiteillä. HAH mahdollistaa poliisin puuttumisen väkivallan tekijään ennen kuin hän ehtii toteuttamaan rikoksen. (Sisäministeriö 2019, 17.)

Poliisin ennalta estävä toiminta pyrkii kohtaamaan nuoria, jotta heille syntyisi positiivisia kohtaamisia poliisin kanssa ja vahvistamaan siten heidän välistään luottamustaan. Nuoret ja poliisit kohtaavat usein negatiivisten kokemusten lomassa, joten poliisin näkyminen ja osallistuminen esimerkiksi tapahtumiin ja jalkautumalla nuorten pariin, mahdollistaa positiivisia kohtaamisia. Poliisi myös tukee vanhempia antamalla tietoa, jotteivat tilanteet ehtisi kärjistyneään ja perustaa erilaisia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja. Poliisin ja oppilaitoksen

yhteistyötä kehitetään jatkuvasti ja pyritään vahvistamaan poliisin läsnäoloa muissakin tilanteissa kuin turvallisuusuhan alla. Kouluväkivalta on edelleen Suomen kouluissa ongelma ja poliisi kutsutaan mukaan vasta kun tilanne on kriisiytynyt. Poliisin tulisi olla mukana varhaisemmassa vaiheessa, jolloin tilanteeseen voitaisiin puuttua järeämmin ja selvittäisiin vähemmin vaurioin. (Sisäministeriö 2019, 18–20.)

Poliisin työssä tärkeässä roolissa ovat paikallisten asukkaisen ja yhteisöjen onnistuneet kohtaamiset, jotka vahvistavat ihmisten luottamusta poliisiin ja yhteiskuntaan. (Sisäministeriö 2019, 12.) Luottamus voi vähentää väkivaltaisen radikalisoitumisen riskiä.

Vuoden 2022 lopulla nuorten tekemä katuväkivalta puhututti ministeriössä asti, jolloin nuorten ja nuorisotyön asiantuntijat puuttuivat keskusteluun. Asiantuntijat vetosivat yhteisesti allekirjoitetulla vetoomuksella päättäjiin, että keskustelu ja ratkaisuehdotukset kohdistuisivat nimenomaan nuorten pahoinvoinnin ja syrjäytymisen juurisyihin eikä yksittäisen ongelman ratkaisuun. He perustelevat vetoomustaan muun muassa sillä, että vaikka pääosin Suomen nuoret voivat hyvin, mielenterveyden ongelmat ja osattomuuden kokemukset koskettavat yhtä useampaa. Tällainen jatkuva eriarvoistumisen kasvu näkyy taloudellisena, terveydellisenä, sosiaalisena ja koulutuksellisenä kysymyksenä. Nuoret kokevat elämän olevan merkityksetöntä ja omat vaikutusmahdollisuudet vähäisiksi. Kaduilla käytetty väkivalta kumpuaa heidän mukaansa siitä, että nuoria ohitetaan ja suljetaan ulos. Asiantuntijoiden mukaan nuorten ongelmia voidaan torjua pitkäjänteisellä, rakenteisiin sidotulla ennaltaehkäisevällä työllä, mikä toteutuu varhaisena puuttumisena ja osallistamalla nuoria. Katuväkivalta on seurausta nuorten laiminlyönnistä. (Aseman lapset 2022.)

Ektremistinen radikalisoituminen taas ei ole kovin yleinen, mutta kuitenkin olemassa. Se tarkoittaa poliittisten asenteiden ja mielipiteiden äärimmäistä jyrkkyyttä ja ääriajattelua. (Ankkuritoiminnan käsikirja 2022, 10.) Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi ovat molemmat uhkia turvallisuudelle ja sen tunteelle, ihmisten hyvinvoinnille, demokratialle sekä perus- ja ihmisoikeuksille. Ennalta ehkäisystä ovat vastuussa koko yhteiskunta, viranomaiset sekä kansalaisyhteiskunta. (Sisäministeriö 2019, 25.)

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jossa kartoitetaan alaikäisten tekemien rikosten syntymekanismit ja rikollisuuden ehkäisemistä aiemman tutkimustiedon pohjalta. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä nuorten kanssa työskentelevien ja Kouluturvallisuus-hankkeen työntekijän tietoa ja ymmärrystä nuorten rikollisuuden ehkäisemisestä ja osaamista käytännön keinojen kehittämiseksi alaikäisten rikollisuuden ehkäisemiseen.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä tekijät johtavat alaikäisten rikollisuuteen?
  - 1.1. Millaisia alaikäisten tekemien rikosten syntymekanismeja tunnustetaan aikaisemman tutkimustiedon pohjalta?
2. Miten alaikäisten rikollisuutta ehkäistään Suomessa?

7 AINEISTO JA MENETELMÄT

Opinnäytetyömme on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jossa tutustumme kymmeen kokotekstimuotoiseen tutkimukseen ja tieteelliseen artikkeliin, joiden pohjalta etsimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus eli kuvaileva kirjallisuuskatsaus on metodina hyvin käytetty humanistisessa tutkimusperinteessä. Metodin tarkoituksena on löytää tutkimuksista vastaus siihen, mitä ilmiöstä tiedetään, sen keskeiset käsitteet ja käsitteiden keskinäiset suhteet – sen sijaan, että selvitettäisiin vain, miten yleinen ilmiö on. Tavoitteena on ymmärtää käsiteltävää ilmiötä ja kuvata sitä johdonmukaisesti ja vakuuttavasti. Lähtökohtana voi olla ilmiön kyseenalaistaminen, tunnistaminen, vahvistaminen tai tuoda ilmi aiemman tutkimustiedon kysymyksiä, ristiriitoja tai tietoaaukkoja. (Vilka 2023, 18–19.) Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa kuvataan tutkimusten asetelmia ja teorioita, mutta myös ilmiön historiaa ja kehitystä. Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on järjestää epäyhtenäistä tietoa jatkuvaksi ja johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Täten kirjallisuuskatsauksella voidaan antaa laaja yleiskäsitys ilmiöstä, sen asemasta tieteenalalla ja tunnistaa lisätutkimusten tarve. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tarkoitus on, että syventävä lukeminen, luetun ymmärtäminen, tulkinta ja tutkimuskysymykset täsmentyvät ja tarkentuvat katsausprosessin aikana. (Vilka 2023, 19.)

Opinnäytetyömme aineistoon hyväksyimme suomen- tai englanninkieliset tieteelliset tutkimukset, artikkelit ja väitöskirjat, jotka on julkaistu vuonna 2015 tai sen jälkeen, ovat maksuttomia, käsittelevät alle 18-vuotiaiden rikollisuutta ja siihen liittyviä tekijöitä Suomessa. Perusteluna tutkittavan kohderyhmän ja tutkimuskysymysten rajaamiselle oli, että koko 2010-luvun ajan Suomessa rikostaso on laskenut kaikissa muissa ikäryhmissä, paitsi alaikäisten kohdalla (Keskusrikospoliisi 2022, 6). Rikosoikeus, palvelujärjestelmä ja kulttuuri eivät ole

samanlaisia kaikissa maissa, joten samat rikollisuuteen johtavat syyt ja ennaltaehkäisyn toimenpiteet eivät tällöin päde. Rajoittamalla tutkimukset Suomeen, pystymme tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin Suomen tilannetta ja käytäntöjä.

Tuoreimpia tutkimustuloksia oli haastavaa löytää, joten opinnäytetyössä on käytetty myös kahta pro gradu tutkielmaa. Löytämämme tieteelliset tutkimukset olivat joko liian yleistäviä, vanhoja, muusta maasta tai liian spesifejä, esimerkiksi tutkittiin nimenomaan mielenterveyspotilaiden rikollisuutta. Kirjallisuuskatsauksia on tehty aiheesta paljon, joten tässä työssä haluttiin keskittyä paitsi yleisten tutkimustulosten lisäksi myös yksityiskohtaisempiin tutkimuksiin, mitkä kattavat opinnäytetyömme ikäryhmän. Opinnäytetyössä haluttiin välttää vanhempaa lähdemateriaalia ja sitä myötä myös mahdollisesti vanhentuneita tutkimustuloksia rikollisuuden syntymekanismeista.

7.1 Tiedonhaun kuvaus

Opinnäytetyöprosessimme sisälsi systemaattisen tiedonkeruun ja aineiston hankinnan sekä valikoituneen aineiston kuvailun ja analyysin. Analysoimme aineistoa ja etsimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Pohdimme työn luotettavuutta ja tarkastelemme tuloksia. (Ohje opinnäytetyön tekemisestä kirjallisuuskatsauksena 2021.)

Opinnäytetyön tiedonhankinnassa käytettiin XAMK:issa käytössä olevia tietokantoja: EBSCOhost, Journal.fi, Finna ja Google Scholar. Englanninkielisinä hakusanoina käytettiin hakusanoja ”juvenile criminality + finland”, ”underage crimes finnish”, ”criminal behaviour”, ”criminal prevention + finland”, ”prevention criminal behaviour”, ”youth” ja ”adolescent”. Suomenkielisinä hakusanoina käytettiin ”nuorisorikollisuus”, ”alaikäisten rikollisuus”, ”rikollisuus”, ”alaikäisten rikollisuuden ehkäisy” ja ”rikollisuuden ehkäisy”. Näiden tietokantojen lisäksi hakua tehtiin Suomen yliopistojen väitöskirjatietokannoissa. Tiedonhankinta rajautui suomalaisia koskeviin tutkimuksiin, vaikka tutkimuksen kieli olisikin ollut englanti.

Taulukko 1. Tiedonhaun kuvaus

Tietokanta /hakusanat, hakulausekkeet	Osumia	Hyväksytyt otsikon perusteella (n)	Hyväksytyt tiivistelmän/abstraktin perusteella (n)	Hyväksytyt kokotekstin perusteella (n)	Lopulliseen analyysiin (n)
EBSCOhost juvenile delinquency AND finland 2015>	151	15	5	2	2
EBSCOhost youth criminality AND finland or finnish 2015>	4	1	1	0	0
EBSCOhost criminal offenders AND adolescense OR adolescents AND finland 2015 >	26	2	0	0	0
EBSCOhost criminal behaviour AND adolescence or adolescents or teenagers or teens or youth AND finland 2015>	46	18	0	0	0
EBSCOhost youth crime AND finland 2015>	36	14	0	0	0
EBSCOhost criminal behaviour AND finland or finnish AND delinquency or juvenile offenders or youth offenders 2015>	102	19	1	1	1
EBSCOhost juvenile delinquency AND finland AND adolescent or teenagers 2015>	44	10	9	3	3
Journal.fi Rikollisuuden ehkäisy	951	19	2	1	1
Journal.fi Alaikäisten rikollisuuden ehkäisy	25717	22	5	1	1
Journal.fi Nuorisorikollisuus	14	14	3	1	0
Journal.fi Rikollisuus	25239	13	2	0	0
Finna.fi Alaikäisten rikollisuus	158	3	1	0	0
Avoin haku Google Scholar Tieteellinen tutkimus alaikäisten rikollisuus	2690	17	4	2	2

Hakutuloksia tuli paljon, mutta osa keskittyi liian kohdennettuun ryhmään, tutkimuskohteet olivat muualla kuin Suomessa, tutkimuksen lopputulos oli vuotta 2015 vanhempi tai kokonainen tutkimus oli joko maksullinen tai muutoin saatamattomissa. Tulosten läpikäyminen oli helppoa, koska kriteerit olivat selkeät. Lopulta analyysiin jäi kymmenen tutkimusta tai tutkielmaa.

7.2 Aineiston kuvaus ja analyysi

Opinnäytetyössä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jonka tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkimuskysymyksistä. Sisällönanalyysilla pyritään järjestämään kerätty tieto muotoon, joka ei muuta tai hävitä alkuperäistä tietoa, mutta on tiiviimpi ja selkeämpi. Sisällönanalyysissa on kolme vaihetta: aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineistoin klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päätelyyn (Tuomi & Sarajärvi 2018, 94).

Tiedonhaussa valitsimme kymmenen eri tutkimusta, joista koostettiin taulukko (liite 1). Pelkistämisvaiheessa karsimme aineistosta kaiken epäolennaisen pois ja pidimme tutkimuskysymyksiä kuvaavan tiedon, jonka palastelimme alkuperäisestä muodosta pelkistettyyn kuvaukseen. Tämä toimi myös pohjana seuraavalle vaiheelle eli ryhmittely. Ryhmittelyssä etsimme samankaltaisuuksia tutkimustuloksista ja yhdistimme samankaltaiset tulokset omaksi kategoriakseen eli alakategoriioihin. (Taulukko 2.) (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92.)

Taulukko 2. Aineiston analyysin etenemisen kuvaus alkuperäisestä tutkimustuloksesta alakategoriaksi

Alkuperäinen tutkimustulos	Pelkistetty kuvaus	Alakategoria
Heikko sosioekonominen asema ja psyykinen toimintakyky vaikuttavat rikolliseen käyttäytymiseen erikseen ja jonkin verran myös yhdessä.	Rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavat yhdessä ja erikseen heikko sosioekonominen asema ja psyykinen toimintakyky.	Heikko sosioekonominen asema ja psyykinen toimintakyky vaikuttavat rikolliseen käyttäytymiseen.
Rikollinen käyttäytyminen yhdistetään jokaiseen kolmeen sosioekonomiseen tilanteeseen (vanhempien matala koulutustaso, työttömyys, nuori ei asu molempien vanhempien kanssa), mutta riski kasvoi niillä nuorilla, jotka elävät useamman sosioekonomisen ahdingon keskellä. Nuorisorikollisuus on kasvanut Suomen nuorten keskuudessa.	Rikollisuuden riski on suuri, jos vanhemmilla on matala koulutustaso, työttömyyttä tai nuori ei asu molempien vanhempien kanssa. Riski on sitä suurempi, mitä useampi edellä mainituista toteutuu.	Vanhempien sosioekonominen asema ja asumisjärjestely vaikuttavat nuoren rikolliseen käyttäytymiseen.
ADHD ja DBD erikseen ennustavat riskiä rikolliseen käyttäytymiseen, josta suurimmat ovat nuoruuden alkoholin käyttö ja heikko koulumenestys. DBD:n vaikutus on vahvempi ja sisältää suoran polun rikolliseen käyttäytymiseen.	ADHD ja DBD erikseen ennustavat riskiä rikollisuuteen, mutta DBD:n vaikutus on vahvempi. DBD:llä on suurempi yhteys suoraan rikollisuuteen.	DBD ja ADHD vaikuttavat rikolliseen käyttäytymiseen.
Nuorempien sisarususten, joilla on rikollinen ja samaa sukupuolta oleva vanhempi sisarus, riski rikollisuuteen laski sitä mukaan kuin sisarususten välinen ikäero. Suurin riski rikollisuuteen on sisaruspareilla, jotka ovat samaa sukupuolta ja heillä on pieni ikäero.	Suurin riski rikollisuuteen on sisaruspareilla, jotka ovat samaa sukupuolta ja heillä on pieni ikäero.	Sisarususten rikollisen käyttäytymisen vaikutus nuorempiin sisarusiin.
Mitä suurempi älykkyyys, sitä vähemmän rikollisuutta. Mikä heikompi älykkyyys, sitä suurempi riski rikollisuuteen.	Heikompi älykkyyys luo suuremman riskin rikollisuuteen	Älykkyyys vaikuttaa riskiin rikolliseen käyttäytymiseen.

Toiminnanohjauksen puutteet (estyneisyys, tiedonkäsittelyn nopeus ja tarkkaavaisuus) liittyvät rikolliseen käyttäytymiseen ja älykkyyteen.		
Useat eri nuorisorikollisuuden muodot ovat yleisempiä maahanmuuttajanuorten keskuudessa kuin kantasuomalaisien nuorten. Rutiinotoiminta teoria ja vanhempien kontrolli ovat yhteydessä nuorten korkeampaan rikollisuusrisikkiin.	Rutiinotoiminnan teoria ja vanhempien kontrolli lisäävät maahanmuuttajanuorten rikollisuuden riskiä, joka on korkeampi kuin kantasuomalaisilla nuorilla.	Maahanmuuttajanuorilla on suurempi riski rikollisuuteen.
Lastensuojelutarpeen selvityksessä olevien lapsien ja nuorten kertomat syyt rikoskäyttäytymiselle, sosiaalityöntekijän kirjaamana, ovat ajautuminen kavereiden mukaan, puolustautuminen sekä tekojaan katuvat. Vanhemmille nuoren rikoskäyttäytyminen tulee usein yllätyksenä.	Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen syyt lastensuojelutarpeen selvityksessä.	Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen syyt.
Lapsille ja nuorille tulisi kehittää pitkäkestoisia palveluita ja vahvistaa nuorisososiaalityötä, jotka tulisi kohdentaa nuoriin, joilla on suuri riski rikoksen uusintaan. Valvonta ja pelottelu eivät ole tehokkaita tapoja vastata nuorten rikoksiin. Toimialojen koordinoitua ja vastuunjakoa tulisi selkeyttää.	Pitkäkestoiset, kohdennetut palvelut ja nuorisososiaalityön vahvistaminen rikoksiin puuttumisen keinoina.	Lasten ja nuorten rikoksiin vastaaminen.
Nuorten rikoskäyttäytyminen pitää yleisimpänä sisällään humalajuomisen, luvattomat poissaolot koulusta, luvattoman verkkolataamisen, varastamisen, vahingonteot sekä sähköisen kiusaamisen. Rikoskäyttäytyminen ja erityisesti väkivalta ovat yleisempiä pojilla kuin tytöillä. Uhrikokemuksia oli väkivallalla kiusaaminen, väkivallalla uhkaaminen sekä sähköinen kiusaaminen. Nuorisorikollisuuskyselyn mukaan rikoskäyttäytymisen laaja-alaisuus on pysynyt matalalla.	Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset nuorisorikollisuus kyselyn mukaan.	Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset
Nuorten rikosentekijöiden kanssa työskentelevät näkevät nuorten hyötyvän enemmän lievistä ja kokonaistilannetta edistävästä seuraamuksesta. Suurimpana yksittäisenä esteenä kokonaisvaltaiselle auttamiselle näyttäytyi palveluiden pirstaleisuus, jonka johdosta nuori jää rikosprosessissa melko yksin. Yhteiskunnallisista aiheista noussut esiin polarisoituminen ja syrjäytyminen. Rikosvastuuta tärkeämpi päämäärä on koulutuksen ja perhetilanteen selvittäminen ja parantaminen.	Nuoret rikosentekijät hyötyvät enemmän heidän kokonaistilannettaan edistävästä seurauksista. Palveluiden pirstaleisuus rikosprosessissa nähdään esteenä nuoren auttamiselle.	Nuoren rikosprosessi.

Kolmannessa vaiheessa eli aineiston käsitteellistämässä ryhmittelyn alakategoriat jaettiin yläkategorioihin, joista ne vielä jäsenneltiin yhdistäviin kategorioihin (taulukko 3.). Tässä vaiheessa aineistosta muodostettiin käsitteitä ja johtopäätöksiä, jotka jaettiin niiden sisällön mukaan kahteen yhdistävään tekijään: alaikäisten rikollisuuden syyt ja alaikäisten rikollisuuden ehkäisy. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 93.)

Taulukko 3. Aineiston ryhmittelyn kuvaus alakategorioista yhdistäviksi kategorioiksi

Alakategoria	Yläkategoria	Yhdistävä kategoria
Heikko sosioekonominen asema ja psyykinen toimintakyky vaikuttavat rikolliseen käyttäytymiseen. Vanhempien sosioekonominen asema vaikuttaa nuoren rikolliseen käyttäytymiseen. Sisaruksen rikollinen käyttäytyminen voi vaikuttaa nuoremman rikolliseen käyttäytymiseen. Maahanmuuttajanuorilla on suurempi riski rikollisuuteen. Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen syyt.	Lapsuus, perhetausta ja kasvuympäristö	ALAIKÄISTEN RIKOLLISUUDEN SYYT.
Älykkyyden merkitys rikollisessa käyttäytymisessä. DBD:n ja ADHD:n vaikutus rikolliseen käyttäytymisriskiin.	Diagnoosit, haasteet	
Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikemukset.	Väkivallan muodot	
Nuoren rikosprosessi. Lasten ja nuorten rikoksiin vastaaminen.	Ennaltaehkäisevä toiminta	ALAIKÄISTEN RIKOLLISUUDEN ENNALTAEHKÄISY

Alaikäisten rikollisuuden syyt-kategoria yhdistää lapsuuteen, perhetaustaan ja kasvuympäristöön, diagnooseihin ja muihin haasteisiin sekä väkivallan muotoihin liittyvät tulokset. Alaikäisten rikollisuuden ennaltaehkäisy-kategoria yhdistää ennaltaehkäisevään toimintaan liittyvät tulokset, kuten rikosprosessi ja alaikäisten rikoksiin vastaaminen.

8 TULOKSET

“Ihmisen mieli haluaa luokitella teot pahoiksi ja hyviksi. Mustavalkoisella ajattelulla ei kuitenkaan ole järjen kanssa mitään tekemistä, koska suurin osa rikoksen tehneistä nuorista ovat itsekin uhreja – niin elämässä ja taustojensa puolesta, kuin myös konkreettisesti. Nuoret, jotka ajautuvat vakaviin rikoksiin, ovat usein myös itse ryöstöjen, pahoinpitelyjen, ja hyväksikäytön uhreja.” (Saarholm 2023, 36.)

Aineiston ryhmittelystä kategorioihin nousi esiin selkeästi lapsuus ja perhetausta, kasvuympäristö, diagnoosit ja haasteet sekä väkivallan monet muodot.

Näiden lisäksi esiin nousi ennaltaehkäisevä toiminta. Aineiston jaoinme kahteen yläkategoriaan: alaikäisten rikollisuuden syyt ja alaikäisten rikollisuuden ennaltaehkäisy.

8.1 Alaikäisen rikollisuuteen johtavia tekijöitä

Tutkimusten mukaan nuorten rikollisuuteen johtavat syyt eivät ole yksinään suora polku rikollisuuteen, mutta luovat erittäin suuren riskin rikollisuudelle ja mitä useampi tekijä lapsen tai nuoren elämässä toteutuu, sitä suurempi riski rikollisuudelle on. Tuloksissa korostuu kasvuympäristö, sosioekonominen asema ja koulumenestys.

Lapsuus, perhetausta ja kasvuympäristö vaikuttavat jokaisen elämään erittäin olennaisesti. Vanhempien sosioekonominen asema ja perheen sisäiset asuinjärjestelyt voivat vaikuttaa alaikäisen rikollisuuteen. Knaappilan ym. (2019, 4.) toteuttaman tutkimuksen mukaan, jos vanhemmilla on matala koulutustaso, työttömyyttä tai nuori ei asu molempien vanhempien kanssa, nuorella on riski rikollisuuteen - mitä useampi näistä toteutuu, sitä suurempi riski rikollisuudelle. Rikollisuus lisääntyi merkittävästi eniten sosioekonomisista vastoinkäymisistä kärsivien nuorten keskuudessa ja tulokset kehottavatkin ottamaan ne huomioon kaikessa rikollisuuden ehkäisy- ja puuttumisohjelmissa. (Knaappila ym. 2019, 4). Tätä tukee myös Savolaisen ym. (2018, 13-14.) tutkimustulokset siitä, että heikko sosioekonominen asema ja heikko psyykkinen toimintakyky vaikuttavat yhdessä ja erikseen rikolliseen käyttäytymiseen. Vanhempien lisäksi myös sisarusukset voivat vaikuttaa rikolliseen käyttäytymiseen. Mikkosen ym. (2022, 2-3.) tutkimuksen mukaan, rikollisuuden riskiä kasvattaa vanhempi, samaa sukupuolta oleva sisarus, mutta riski laskee sitä mukaan kuin sisarus-ten välinen ikäero kasvaa. Suurin riski rikollisuudelle oli niillä sisaruspareilla, jotka ovat samaa sukupuolta ja ikäero on pieni. (Mikkonen ym. 2022, 3.) Tulokset tukevat aikaisempaa tutkimustietoa siitä, että lapsuudenkodin epävakaus ja rikollisuuden malli lisää riskiä rikollisuuteen. Puhutaan myös ylisukupolisesta huono-osaisuudesta, mutta kaikista huono-osaisuudessa eläneistä lapsista ei kasva rikollisia nuoria ja aikuisia.

Kasvuympäristöön kuuluu muutakin kuin perhe, huoltajat tai koti. Tärkeää on myös alaikäinen itse ja hänen mahdolliset erityistarpeensa ja miten ne otetaan

huomioon kasvun eri vaiheissa. Savolainen ym. (2015) tutkivat, miten ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder eli aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö) ja DBD (Disruptive Behavior Disorder eli uhmakkuus- ja käytöshäiriö) vaikuttavat rikolliseen käyttäytymiseen. Lisäksi tutkimuksessa käsiteltiin päih-teiden käytön, vertaisten ja heikon koulumenestyksen vaikutuksia käytöshäiri-öisten nuorten rikollisuuteen. ADHD ja DBD erikseen ja yhdessä voivat ennus-taa riskiä rikolliselle käyttäytymiselle, jolloin se näyttäytyy pääasiassa alkoholi-n käytönä ja heikkona koulumenestyksenä. DBD:n vaikutus rikolliselle käyt-täytymiselle kuitenkin on suurempi yksinään kuin ADHD:n. (Savolainen ym. 2015.) Heikko koulumenestys ja tukitoimien puute sekä niiden vaikutus rikolli-suuteen nousi esille myös Schwartzin ym. (2015) tutkimuksessa, jossa tutkit-tiin älykkyydosamäärän vaikutusta rikollisuuteen. Erityisesti pieni älyk-kyysosamäärä voi ennustaa rikollisuutta, koska toiminnan ohjauksen puutteet (estyneisyys, tiedonkäsittelyn nopeus ja tarkkaavaisuus) ovat heikot. (Schwartz ym. 2015.) Diagnosoimattomat ja hoitamattomat neuropsykiatriset haasteet jo lapsena, kuten ADHD ja muiden erityistarpeiden huomiotta jättämi-nen voivat altistaa rikolliselle käyttäytymiselle, koska avun puute vaikuttaa koulumenestykseen ja voi johtaa koulupudokkuuteen.

Nuoren elinympäristössä vaikuttavat myös kaveripiiri, koulu ja muut yhteiskun-nan jäsenet. Kavereiden painostus, sosiaalinen media ja muiden yhteiskunnan jäsenten asenteet vaikuttavat nuoren käyttäytymiseen. Etenkin maahanmuut-tajanuoret kohtaavat erilaisia ennakkoluuloja ja etnistä profilointia kaikista yh-teiskuntaluokista, mikä voi vaikuttaa rikolliseen käyttäytymiseen. Useat eri nuorisorikollisuuden muodot ovat yleisempiä 12–16-vuotiaiden maahanmuut-tajanuorten keskuudessa kuin saman ikäisten kantasuomalaisten nuorten, mutta eniten nousi esille väkivaltainen käytös ja huumeiden käyttö. Tätä selit-tää rutiinitoiminto-teoria eli ”tilaisuus tekee varkaaksi” ja vanhempien heikko kontrolli. (Salmi ym. 2015, 691.)

Salmen ym. (2015, 682) tutkimuksessa nostettiin esille myös klassinen ja yle-i-nen paineteoria, sosiaalisen epäjärjestyksen teoria sekä sosiaalinen kontrolli ja kulttuurinen konflikti. Näissä korostui maahanmuuttajien matala koulutus-taso, heikot työelämätaidot ja työllistymismahdollisuudet sekä heikko kielitaito, joista johtuen asuminen keskittyy huono-osaisimmille alueille, jossa rikoksia

tapahtuu eniten. Teorioissa tuotiin esille myös kulttuuriset erot, jolloin esimerkiksi maahanmuuttajan kulttuurillinen perinne rikkoo asuinmaan lakeja ja normeja. Tällöin myös syntyy alakulttuureja eli yhteisöjä yhteisön sisälle. (Salmi ym. 2015, 681–683.) Usein rikokset ovat maahanmuuttajataustaisilla ja kantasuomalaisilla nuorilla rajojen kokeilua ja kasvukipuja, mutta rikoksilla oireilu voi johtaa rikollisen arvomaailman omaksumiseen ja sitä myötä rikollisen stigmatin kantamiseen. Ympäristön suhtautuminen ja rikolliseksi leimaaminen olelusten perusteella edistävät myös nuorten rikollisuutta.

Leimaaminen ja sen myötä tietyllä tavalla käyttäytyminen ei kosketa vain maahanmuuttajanuoria, koska Knaappilan ym. (2019, 55) tutkimuksessa tuli ilmi, että sosioekonomisesti huono-osaisuudessa elävät nuoret voivat omaksuvat huono-osaisuuden identiteetikseen. Identiteettiä vahvistavat sellaiset toiminnot, jotka ovat yleisiä sosioekonomisesti huono-osaisimmilla, kuten tupakointi ja rikollisuus. Myös yhteiskunnalliset muutokset vaikuttivat nuorten elinoloihin. (Knaappila ym. 2019, 55.) Niin maahanmuuttajanuoret kuin kantasuomalaisetkin nuoret hakeutuvat samankaltaisten vertaisten seuraan ja vaikuttavat toistensa rikolliseen käyttäytymiseen (Salmi ym. 685).

8.2 Alaikäisten rikollisuuden ennaltaehkäisy

Tutkimukset rikollisuuden syistä antoivat vastauksia myös rikollisuuden ennaltaehkäisyyn; käytännössä rikollisuuden syiden vastakohtat ovat ennaltaehkäiseviä toimia. Tulokset kertovat yksiselitteisesti sitä, että varhainen puuttuminen ja avun saamisen kynnyksettömyys ja nopeus ennaltaehkäisevät rikollisuutta. Lapsen ja nuoren lisäksi tulisi auttaa myös heidän lähiverkostoaan ja perhettä.

Alaikäisten rikollisuuden ennaltaehkäisyssä nousee esiin kolme teemaa: ehkäisevä työ hyvinvointipalvelujen puitteissa, varhainen puuttuminen sekä palveluiden pirstaleisuus. Varhaisessa puuttumisessa pyritään ehkäisemään uusia rikollisuutta, pyritään arvioimaan nuoren elämäntilannetta, tunnistamaan riskiäsilöitä ja ohjaamaan oikeiden palveluiden äärelle. Kaikille suunnatut universaalit palvelut, jotka tuottavat hyvää, kuten esimerkiksi nuorisotyö, nähdään ennaltaehkäisevän rikollisuutta. (Haikkola ym. 2019, 153.)

Tutkimuksista nousi esiin, että varhainen puuttuminen perheen tilanteeseen, elinoloihin sekä lasten varhainen diagnosointi ja avun saanti ehkäisevät useita ongelmia, kuten rikollisuutta. Näitä hankaloittavat kuitenkin palveluiden sirpaleisuus ja epätasa-arvo palveluiden saatavuudessa eri alueiden välillä. Monet viranomaistahot ja tahaton ohjaaminen palvelusta toiseen, ilman että kukaan ottaa selkeää vetovastuuta nuoren tilanteesta, tunnistettiin pitkäaikaiseksi ongelmaksi Hägglundin (2019) tutkielmassa. Tässä taustalla on selkeän työnjaon puuttuminen. (Hägglund 2019, 91.) Synä ovat muun muassa resurssit ja henkilökohtainen kiinnostus asioihin – voi olla yksittäisestä työntekijästä kiinni, saako lapsi/nuori tarvitsemaansa apua vai ei. Tärkeää olisi nykyjärjestelmien puitteissa tehdä muutoksia siten, että rikosprosessin pirstaleisuus vähenisi ja vastuunkanto selkeytyisi. Viranomaiset ovat yhtä mieltä siitä, että rikoksilla oireilevat nuoret ovat erityisryhmä, joiden kohdalla resurssit ja selkeä uskallus ottaa vastuuta puuttuvat. (Hägglund 2019, 100.) Kun rikosprosessin ohjaamisessa onnistutaan, sujuvat asiat oikeudenmukaisesti, nopeasti ja oikeaa tietoa antaen ja nämä ehkäisevät uusintarikollisuutta. Keskeistä on yhteistyö ohjauksen mallien ja erityispalveluja tarjoavien toimijoiden välillä, samoin kuin riittävä saatavuus palveluissa. (Haikkola ym. 2019, 128.)

Koulutus tutkitusti ennaltaehkäisee rikollisuutta, joten heikosti menestyville oppilaille tulisi tarjota hänen tarvitsemiaan tukitoimia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ongelmat koulun käynnissä, psyykkisen voimien haasteet sekä päihteiden käyttö lisäävät rikosoireilua. (Auhtola 2016, 49.) Onnistunut ennaltaehkäisy vaatii entistä enemmän yhteistyötä kodin, koulun sekä muiden viranomaisten välillä. (Auhtola 2016, 60.) Myös Savolaisen ym. (2015) tutkimus kehottaa ennaltaehkäisemään koulupudokkuutta ja päihteiden käyttöä rikollisuuden ennaltaehkäisyssä.

Maahanmuuttajataustaisissa perheissä kaikkien perheenjäsenten kotoutumiseen panostaminen on ensiarvoisen tärkeää, koska integroituminen mahdollistaa kuulumisen yhteiskuntaan ja kulttuurieroista huolimatta toimivaan rinnakkaiseloon. Etninen profilointi ja rakenteellinen rasismi tulisi kitkeä koko yhteiskunnasta. Suomessa on vastattu maahanmuuttajien kasvaneeseen rikollisuuteen erilaisilla sosiaalipoliittisilla muutoksilla, joiden tavoitteena on vahvistaa integraatiota suomalaiseen yhteiskuntaan. Kielitaidon korostamisen lisäksi, Suomen integrointi ohjelmat tarjoavat paljon vaihtoehtoja työllisyyden

tukemisessa sekä perheiden avustamisessa. Tavoitteena on ehkäistä yhteisöllistä syrjäytymistä. (Salmi ym. 2015, 686.)

Varhaisessa puuttumisessa usein keskitytään yksilöön ja tuolloin ei aina osata tarkastella nuoren ongelmia vertaissuhteissa ja reagoida niihin tarvittavalla tavalla. Jos ongelmat ovat nuoren perheessä tai vertaissuhteissa, ei yksilön vastuuttaminen ole tehokasta. Erilaiset vaikeudet ja haasteet leimaavat nuoren helposti ongelmanuoreksi ja uhrikokemukset lisäävät riskiä nuoren rikollisuuteen ja tällöin usein haetaan hyväksyntää haitallisesta kaveripiiristä. Puuttumisessa ja ennaltaehkäisyssä tulisi huomioida vertaissuhteisiin liittyvät tekijät ja problematiikat. (Haikkola ym. 2019, 154.) Vuorovaikutussuhteiden tarkastelun puolesta puhuu myös lastensuojelussa käytössä oleva systemaattinen työote.

Kaiken kaikkiaan rikollisuutta ehkäisee aito ja ajaton kohtaaminen sekä resurssit varhaisessa puuttumisessa. Kokonaisvaltainen työskentely, joka kattaa laajasti nuorten elämää esimerkiksi koulutuksen, minäkuvan, sosiaalisten suhteiden sekä tuen työelämään osalta. (Haikkola ym. 2019, 150.)

Jotta alaikäisten rikollisuutta pystyttäisiin entistä tehokkaammin ennaltaehkäistä, tulee sitä paremmin ymmärtää. Tähän yhtenä keinona on nuorisoriikollisuuskysely, jonka kohderyhmänä ovat suomenkielisten yläkoulujen yhdeksännen luokan oppilaat. Nuorisoriikollisuuskyselyssä tarkastelussa ovat tietyt teot, uhrikokemukset ja rikoksiin liittyvät asenteet nuorten keskuudessa. (Kaakinen & Näsi 2021, 3.)

9 POHDINTA

Aineistosta esiin nousseet asiat tukivat hyvin jo aikaisempaa tietoa ja teoriaa nuorten rikollisuudesta ja siihen johtavista syistä. Halusimme opinnäytetyössä yleistävän tiedon lisäksi löytää myös yksityiskohtaisempia teorioita, joita löytyi muutama.

Perhettä tutkiessa usein keskitytään vain vanhempiin, joten sisarusten tutkiminen rikollisuuden näkökulmasta oli uutta, vaikka sekin selittyy ainakin osittain ryhmäpaineella. Uutta tietoa oli myös käytöshäiriön ja tarkkaavaisuushäiriön

vertailu rikollisen käyttäytymisen taustalla – aiemman tiedon mukaan neuro-psykiatriset häiriöt altistavat rikolliselle käyttäytymiselle, mutta häiriöiden sisäistä vertailua ei ollut. Kaikki alaikäiset kattava tutkimus on haastavaa, koska hekin ovat yksilöitä ja tämänhetkinen elämäntilanne voi samankaltaisuudeltaan huolimatta johtua aivan eri asioista kuin jollain toisella – he ovat vain päätyneet oireilemaan samalla tavalla.

Aiemmassa tiedossa ei tullut esille esimerkiksi sisarusten rikollisen käyttäytymisen vaikutusta ja älykkyysosamäärän roolia rikollisen käyttäytymisen edistäjänä tai ennaltaehkäisijänä. Yleisen tiedon osalta tulokset tukivat kaikin puolin aikaisempaa tietoa. Nuoruutta elämänvaiheena ja psykologisena kasvuprosessina ei juuri käsitelty tai huomioitu tutkimuksissa, mutta tietoperustassa sen koettiin olevan olennainen elementti kokonaisuuden kannalta, koska se vaikuttaa merkittävästi sen elämänvaiheen valintoihin, arvoihin ja haasteisiin. Tutkimustuloksissa ja tietoperustassa yhtäläistä oli etenkin maahanmuuttajanuorten rikollisuuden tekijät – kotoutumisen tärkeys ja kulttuurierojen tuomat ristiriidat toistuivat molemmissa. Aiempi tutkimustieto ja esimerkiksi Savolaisen ym. (2015) tutkimustulokset ovat yhtä mieltä siitä, että koulupudokkuus, päihteidenkäyttö ja käytöshäiriöt ovat askeleita kohti rikollisuutta. Myös ryhmäpaine, yllytys, itsensä tai kaverin puolustaminen sekä ympäristön antama leima ovat aiemman tiedon ja opinnäytetyön tutkimusten rikollisuuteen johtavia tekijöitä.

Kokonaisuutena aiempi tieto ja opinnäytetyön tutkimustulokset ovat samankaltaisia, mutta rikollisuuteen ennaltaehkäisevästi puuttuvat menetelmät ovat puutteellisia tai heikkoja. Vuosikymmenten ajan on tutkittu rikollisuuteen johtavia syitä ja rikollisuuden ennaltaehkäisyä. Tulokset eivät juuri ole muuttuneet, mutta kehitystä esimerkiksi palveluissa on tapahtunut vain vähän ja erittäin hitaasti. Tietoa on saatavilla paljon, mutta tieto myös vanhenee nopeasti, koska maailmakin muuttuu nopeasti.

Joissakin tutkimuksissa tutkittiin suhteellisen pientä joukkoa ja joissakin taas kohteena oli valtava joukko ihmisiä, joten jokainen tutkimus ei ole yleistettävissä. Toisaalta, nuorten keskuudessa on omia yhteisöjä ja kohderyhmiä, joi-

den tutkiminen on yhtä tärkeää kuin yleisesti nuorten tutkiminen. 13-17-vuotiaita on valtava määrä ja jokainen heistä on yksilö, mutta kaiken kattavaa tutkimustietoa löytyi – se on silti vain pieni osa nuoria, joita se koskettaa.

Yhtenä suurena haasteena tiedonhaussa oli joidenkin tutkimusten maksullisuus tai muut syyt, miksi ne eivät olleet avoimesti luettavissa. Nämä vähensivät tiedon määrää. Tarkastelimme myös englanninkielisiä tutkimuksia, joten välillä oli haastavaa löytää oikeaa suomennosta termeille, joten selvitystyö vei paljon aikaa. Joidenkin lähteiden kohdalla oli vaikeaa määrittellä, täyttävätkö ne tieteellisen tutkimuksen kriteerit, vaikka lähteessä oleva tieto olisikin ollut muutoin erittäin sopivaa opinnäytetyöhön. Systemaattinen tiedonhaku oli kaiken kaikkiaan haastavaa, koska materiaalia on tarjolla paljon ja käytettäviä hakusanoja olisi voinut olla kymmeniä. Jotkut hakujen tuloksista olivat mielestämme epäloogisia hakusanoihin nähden, mutta se auttoi tulosten karsimisessa. Jotkut tietokannat taas olivat vaikeita käyttää, esimerkiksi julkaisuajankohdan määrittelemisen oli joissakin vaikeaa. Haasteena oli löytää siis nimenomaan toimivat hakusanat ja muistaa kuvata prosessi hausta tutkimuksen valintaan, koska moni hyvä tutkimus tai artikkeli löytyi puolivahingossa.

Opinnäytetyön aihe on laaja ja materiaalia löytyy valtavasti. Aihetta voi tarkastella yleiseltä tasolta tai yksityiskohtaisemmasta näkökulmasta käsin. Näin ollen kaikki kokoava ja vertaileva tutkimus tai katsaus ovat hyödyllisiä. Tiedon suuren määrän vuoksi, kokoavat työt auttavat suodattamaan tuloksia ja löytämään yhtäläisyyksiä, jotka toivottavasti johtavat konkreettisiin kokonaisuuksiin.

10 JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Savolaisen ym. (2018, 16) tutkimuksessa kehoitetaan jatkotutkimaan, miksi sosioekonominen huono-osaisuus ja psykologinen vaje ovat merkittäviä rikollisuudessa. Maahanmuuttajanuorten osalta myös heidän kulttuuritaustansa, historian ja uskomusjärjestelmien (moraalin tunteet: häpeä, syyllisyys, rangaistushalu) tarkempi tutkiminen ja sen pohjalta rikollisuuden syiden pohtiminen olisi tärkeää, jotta voidaan ymmärtää paremmin syy-seuraussuhteita ja motiiveja. (Salmi ym. 2015.)

Mikkosen ym. (2022) tutkimuksessa osoitettiin, että vain hieman vanhempi, rikollisesti käyttäytyvä sisarus voi edesauttaa pienemmän sisaruksen rikollista käyttäytymistä. Nuoremman sisaruksen rikollisuuteen voidaan vaikuttaa muuttamalla vanhemmuutta ja muiden läsnä olevien aikuisten suhtautumista lapseen. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhempien tulisi tunnistaa mitkä tekijät kasvatuksessa vaikuttivat vanhemman sisaruksen rikollisuuteen ja muiden aikuisten tulisi tietää vanhemman sisaruksen rikollisuudesta, jotta he voisivat tarkkailla pienempää sisarusta. Tulisikin tutkia, miten vanhempien kasvatustavat vaikuttavat lapsen rikollisuuteen ja millä mittakaavalla. Kasvatuksen lisäksi olisi tärkeää tutkia, miten vanhemman sisaruksen tukeminen vaikuttaa nuoremman sisaruksen potentiaaliseen rikollisuuteen – vanhemmalle tulisi tarjota apua ja tukea rikollisesta käyttäytymisestä, koska tällä saattaa olla vaikutusta myös nuoremman sisaruksen rikolliseen käyttäytymiseen. (Mikkonen ym. 2022.)

Älykkyyttä on tutkittu verrattain vähän rikollisuuden yhteydessä, vaikka se nousee esille eri tavoin rikollisuuden syntymekanismeihin liittyvissä tutkimuksissa. Älykkyuden vaikutusta rikollisuuteen tulisi tutkia tarkemmin, joten kriminologien kannattaa laajentaa tutkimusdataansa muille aloille, kuten terveystieteen tutkimuksiin – esimerkiksi tutkimuksilla yleisestä kuolleisuusriskeistä on todettu, että korkeamman älykkyysosamäärän omaavat ovat tunnollisempia ja luotettavampia eli mitä luultavammin myös kykeneväisiä pohtimaan moraalisia seurauksia omasta toiminnastaan ja matalamman älykkyysosamäärän omaavat toimivat muita impulsiivisemmin, joten heidän valintansakin ovat impulsiivisia. (Schwartz ym. 2015.)

Nuorten jengiytyminen on viime vuosina saanut paljon palstatilaa mediassa ja noussut puheenaiheeksi ministeriössä asti. Jengiytymistä on ilmiönä tutkittu ja aikaisemman tiedon valossa jengiytymistä ja rikollisuutta estävät kuuluminen turvallisempaan yhteisöön, opiskelu, työ, harrastukset - kokemus siitä, että on aidosti osa yhteiskuntaa. Mielenkiintoista olisi tutkia enemmän syitä, mikä jengiytymiseen johtaa ja miten jengistä pääsee eroon.

Sisäministeri Mari Rantanen kokoontui lokakuussa 2023 pääkaupunkiseudun toimijoiden kanssa keskustelemaan nuorisorikollisuudesta ja katujengeistä. Tapaamisessa muodostettiin yhteistä tilannekuvaa ja pohdittiin konkreettisia

keinoja, joilla puuttua tehokkaammin näihin ilmiöihin. Sisäministerin mukaan hallitus on sitoutunut hyödyntämään kaikkia tarvittavia keinoja nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumiseksi ja vähentämiseksi - niin kovia kuin pehmeitäkin toimenpiteitä. Tavoitteena on nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymisen pysäyttäminen Suomessa. (Sisäministeriö 2023.) Nykyisellä hallituksella on siis motiivoinut tahtotila tutkia ja puuttua nuorisorikollisuuteen, joten se toivottavasti edistää asian kokonaisvaltaista tutkimusta ja mahdollistaa uusia puuttumisen malleja. Erityisesti jengiytymiseen liittyvää tutkimusta kaivataan monen eri ammattiryhmän sisällä.

Nuorten medialukutaidon ja lähdekritiikin opetus ja kasvatus olisi tärkeää saada ajan tasalle. Kasvattajien tulisi olla itsekin tietoisia muuttuvassa verkko-maailmassa. Ylipäätään jatkuva tutkimus nuorten elinoloista, tarpeista ja haasteista auttaisi vastaamaan nuorten tarpeisiin ja kehittämään ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja toimenpiteitä.

Lainvartijoiden ja nuorison kohtaamiset puhututtavat vuosi toisensa jälkeen. Poliisit ja erityisesti vartijat ovat arkipäiväinen osa nuorison elämää, joten heidät tulisi nähdä tärkeinä aikuisina ja parantaa heidän kohtaamistaitojaan nuorten kanssa. Vartijoilla voi olla ratkaiseva rooli nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisevässä ja korjaavassa työssä. Asiaa on tutkittu verrattain vähän, mutta Nuorisovartija-opinnäytetyössä (Ikonen & Kokkonen 2015.) on pohdittu vartijakoulutusta ja -työtä nuorisotyön näkökulmasta. Opinnäytetyössä (Ikonen & Kokkonen 2015.) todettiin eri yhteyksissä, että niin sanotusta nuorisovartijasta ei voi olla muuta kuin hyötyä. He perustelevat sen muun muassa sillä, että vartijat työskentelevät paikoissa, joissa nuoriso viettää aikaa ja vartijoiden on usein puututtava nuorten käytökseen. Vartijoiden ja nuorten välinen kohtaaminen on usein toimintaa rajoittavia ja kielteisiä, mutta lisäämällä kohtaamisiin kasvatuksellisia piirteitä ja ”koko kylä kasvattaa”-ajatusta, vartijat voitaisiin nähdä tärkeänä osana nuorisotyön moniammatillista verkostoa. (Ikonen & Kokkonen 2015, 9–14.) Poliisin ja vartijoiden roolista nuorisotyössä ja moniammatillisessa verkostossa olisi tärkeää tutkia enemmän ja sitä kautta löytää uusia työkaluja nuorten kohtaamiseen ja rikollisuuden ennaltaehkäisyyn.

Sen lisäksi, että lainvartijoiden ja nuorten onnistunut kohtaaminen voi olla suojaava tekijä nuoren rikollisuudessa, se voi olla myös suojaava tekijä nuoren ollessa uhri. Suomessa on poliiseilla ollut rasistisia ulostuloja ja etnistä profilointia, jota Pysäytetyt-tutkimus (2018) selvitti ja vahvisti sitä tapahtuvan. Etninen profilointi tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että henkilön epäillään tekevän rikoksia vain siksi, että hän kuuluu johonkin etniseen tai rodullistettuun ryhmään. (Watkins & Ylinen 2021, 9.) Maahanmuuttajanuoret tekevät kansuomalaisia nuoria enemmän rikoksia ja heillä on siihen suurempi riskikin, mutta pystytäänkö heitä auttamaan. Nuorisobarometrin (2020) mukaan useampaan vähemmistöön kuuluva nuori kokee syrjintää tai ennakkoluuloja monessa palvelussa. Nuoret kohtaavat rakenteellista rasismia ja kärsivät vähemmistöstressistä. Vähemmistöstressi tarkoittaa syrjinnän kokemuksista tai sen peloista johtuvaa huonommuuden ja epäoikeudenmukaisuuden tunnetta, mikä usein on myös ylisukupolvinen kokemus eli siirtyy vanhemmilta lapsille. (Punainen Risti 2022.) Suomi monikulttuuristuu, joten myös eri palveluissa tämä tulee huomioida. Olisi erittäin ajankohtaista tutkia sitä, miten palveluissa otetaan huomioon monikulttuurisuus tai sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt, min-kälaisia ennakkoluuloja tai oletuksia työntekijöillä on ja miten rakenteellinen rasismi voidaan estää.

Neuropsykiatriset haasteet, esimerkiksi ADHD, ovat yleistyneet lapsilla ja nuorilla tai niitä ainakin tunnistetaan herkemmin. Tarjolla on erilaisia tukitoimia, jotka tosin vaihtelevat alueittain. Myöhemmin olisi hyvä tarkastella, vaikuttavatko nykyajan tukimuodot ja tietämys rikollisuuden ehkäisyyn.

LÄHTEET

Allianssi s.a. Mistä nuorten katuväkivalta ja jengiytyminen johtuu ja miten sitä voi ehkäistä? Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorten-hyvinvointi-suomessa/mista-nuorten-katuvakivalta-ja-jengiytyminen-johtuu-ja-miten-sita-voi-ehkaista/> [viitattu 19.5.2023].

Ankkuritoiminnan käsikirja 2022. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisu 2022:40. Helsinki: Sisäministeriö. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-256-2> [viitattu 16.5.2023].

Aseman lapset 2022. Vetoamus kansanedustajille: Keskittykää juurisyihin, jättäkää jengipopulismi!. WWW-dokumentti. Päivitetty 20.12.2022. Saatavissa: <https://asemanlapset.fi/uutiset/nuorten-asiantuntijoiden-vetoamus-kansanedustajille-keskittykaa-nuorten-syrjaitymisen-juurisyihin-jattakaa-jengipopulismi/> [viitattu 19.5.2023].

Auhtola A-E. 2016. Lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvedoissa – Lasten, nuorten ja vanhempien perustelemina. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma.

Cacciatore, R. 2009. Kapinakirja. Teoksessa Hurme, V & Lehtikangas, M. (toim.) Aggressiokasvattajan käsikirja- koululaisesta aikuiseksi. Helsinki: Väestöliitto.

Danielsson, P. 2022. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisi. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa?t=1646715994222> [viitattu 19.5.2023].

EHYT ry s.a. Mitä on ehkäisevä päihdetyö? Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/mita-on-ehkaiseva-paihdeyto/paihdekasvatus/> [viitattu 7.11.2023].

Haapasalo, J. 2017. Kriminaalipsykologia. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Haapakangas, K. & Kaakinen M. 2023. Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta? Tilastokeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www2.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta/> [viitattu: 8.1.2023].

Haikkola, L, Hästbacka, N & Pekkarinen E. 2019. Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-737-6> [viitattu 20.11.2023].

Helsingin yliopisto. s.a. Koulutusohjelmat. Kriminologia. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.helsinki.fi/fi/koulutusohjelmat/sosiaalitiendeiden-maisteriohjelma/opiskelu/opintosuunnat/kriminologia> [viitattu 16.6.2023].

Hermanson, E. & Sajaniemi, N. 2018 Nuoruuden kehitys – Mitä tapahtuu pinnan alla? *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. 8:843-849. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo14286> [viitattu 23.5.2023].

Hirvonen, S. 2023. Väkivalta uhkaa levitä kouluista muualle yhteiskuntaan, varoittaa tutkija: "Tältä ei voi enää sulkea silmiä.". *Yle*. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.3.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20021928> [viitattu 4.6.2023].

HyPen esittely. s.a. Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus HyPe. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://hype.laukaa.fi/> [viitattu 19.5.2023].

Hägglund, O. 2019. "Saatais kokonaisvaltainen käsitys hänen elämäntilanteestaan ja ojennettua jollakin tavalla" Helsingin vuorten rikosprosessin mahdollisuuksita edistää alaikäisen rikosentekijän kokonaistilannetta. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos, Sosiaalityö. Pro gradu –tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bea5ac37-f7d9-4468-88a9-f0a939c9fa46/content> [viitattu 20.11.2023].

Hänninen, J. 2022. Rikollisuuden muutos Covid-19 –pandemian poikkeusolojen aikana Suomessa eräiden keskeisten rikosten osalta: kuvaileva tilastollinen analyysi. Itä-Suomen yliopisto. Oikeustieteiden laitos. Pro Gradu –tutkielma. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/29024/urn_nbn_fi_uef-20230019.pdf?sequence=1 [viitattu 7.11.2023].

Iiskola-Joutjärvi, E. 2023. Polarisaatio on tosiasia. Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.6.2023. Saatavissa: <https://www.spjl.fi/poliisi-oikeus/polarisaatio-on-tosiasia/> [viitattu 30.10.2023].

Ikonen, M. & Kokkonen, A. 2015. Nuorisovartija työmuotona - "Eihän siitä ois muuta kuin hyötyä.". Mikkelin ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201504013835> [viitattu 30.10.2023].

Jäntti, M. 2023. Alle 15-vuotiaiden tekemät väkivaltarikokset ovat kaskinkertaisuneet Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella. *Yle*. WWW-dokumentti. Päivitetty 24.2.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20019673> [viitattu 19.5.2023].

Järjestäytynyt rikollisuus. s.a. Poliisi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/jarjestaytynyt-rikollisuus> [viitattu 19.5.2023].

Kaakinen, M & Näsi, M. 2021. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. E-kirja. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/326622> [viitattu 20.11.2023].

Kaivanto, M. 2023. Alaikäinen nuori puukotti toista alaikäistä Varkaudessa. *Iltalehti* 4.6.2023. Verkkolehti. Päivitetty 4.6.2023. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/a41a37d8-63b3-4b7e-baa0-86d6c17ad17b> [viitattu 4.6.2023].

Kauppinen, J. 2021. Nuorisorikollisuus on vähentynyt pitkään, mutta viime vuonna vakavin väkivaltarikollisuus lisääntyi. RIKUteema verkkojulkaisu 1/2021. Rikosuhripäivystys. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.riku.fi/nuorisorikollisuus-on-vahentynyt-pitkaan-mutta-viime-vuonna-vakavin-vakivaltarikollisuus-lisaantyi-poliisi-toistaiseksi-suhtautuisin-edellisvuoden-piikkiin-poikkeusolojen-seurauks/> [viitattu 19.5.2023].

Kautonen, S. 2003. Ammatillisten koulutuksen aulaturistit, Supra-Projektin mahdollisuudet nuoren identiteettityöhön suuntaamisessa. Kasvatustieteen laitos, Jyväskylän yliopisto. Pro Gradu-tutkielma. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2003925082> [viitattu 16.5.2023].

Karhu, O. & Helpinen, V. 2022. Poliisi on havainnut uusia katujengejä Helsingin seudulla. *Yle*. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.11.2022. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20006350> [viitattu 19.5.2023].

Karjalainen, A. 2019. Poliisin tietoon tulee koulu-uhkauksia lähes päivittäin - some-ryhmissä vitsailukin voi mennä syyteharkintaan: "Vakavuus tulee yllätyksenä". *Iltalehti* 8.4.2019. Verkkolehti. Päivitetty 8.4.2019. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/12be283f-f4f3-418b-acb0-f76eef96eafb> [viitattu 4.6.2023].

Kirsi, K. 2023. Alaikäinen puukotti toista nuorta asumisyksikössä Espoossa, uhrilla vakavat vammat. *Yle*. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.5.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20033094> [viitattu 4.6.2023].

Knaappila, N., Marttunen, M Fröjg, S., Linberg, N. & Kaltiala-Heino, R. 2019. Changes in delinquency according to socioeconomic status among Finnish adolescents from 2000 to 2015. *Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology* 1, 52-59.

Korhonen, P. 2022. Alaikäisten vankien ja muiden vakavilla rikoksilla oireilevien nuorten asema palvelujärjestelmässä. Tilannekuva sote-ammattilaisten näkökulmasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperi 34/2022. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-899-6> [viitattu 19.5.2023].

Kossila, E. & Lehtola, J. 2022. Toinen Turun Majakkarannan puukotuksesta epäilty alaikäinen poika oli mukana Helsingin Vallilan tapossa kaksi vuotta sitten. *Yle*. WWW-dokumentti. Päivitetty 24.11.2022. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20005933> [viitattu 4.6.2023].

Koskinen, M. 2023. Alaikäisten väkivaltarikollisuus räjähti - Sisäministeriö kertoi uusimmat tiedot hallitusneuvottelijoille. *Iltalehti* 18.5.2023. Verkkolehti. Päivitetty 18.5.2023. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/cb494eac-1fb7-4865-b083-89517bc54455> [viitattu 4.6.2023].

Kouluturvallisuuden edistämisen hanke. s.a. Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus HyPe. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://hype.laukaa.fi/kouluturvallisuuden-edistamisen-hanke/> [viitattu 9.11.2023].

Laki holhoustoimesta 1999/442.

Laki nuorista rikoksentekijöistä 262/1940.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lassfolk-Feodorof, C. 2019. Suomi suree jo historiansa viidettä koulusurmaa – Kuopio liittyi Turun, Rauman, Tuusulan ja Kauhajoen synkälle listalle. *Helsingin Uutiset* 28.4.2020. Verkkolehti. Päivitetty 28.4.2020. Saatavissa: m <https://www.helsingin uutiset.fi/paikalliset/1201208> [viitattu 4.6.2023].

Lauerma, H. 2007. Kuinka moni vanki on psyykkisesti terve? *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim* 19, 2363-2634. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo96775> [viitattu: 8.11.2023].

Laukaan kunta. s.a. Asuminen ja ympäristö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.laukaa.fi/asukkaat/asuminen-ja-ymparisto/asuminen/> [viitattu 19.5.2023].

Lähdetluoma, M. 2023. Vanhemmat nuoret käskyttävät alle 15-vuotiaita tekemään rikoksia Lahdessa. *Yle*. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.3.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20022887> [viitattu 19.5.2023].

Mikkonen, J., Savolainen, J., Aaltonen, M. & Martikainen, P. 2022. Using age difference and sex similarity to detect evidence of sibling influence on criminal offending. *Psychological Medicine (PSYCHOL MED)* 10, 1892-1900. Netherlands: Elsevier Science.

Muhonen, H. 2023. Poliisi epäilee: Alaikäinen puukotti saadakseen rahaa. *Helsingin sanomat* 2.6.2023. Verkkolehti. Päivitetty 2.6.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009629414.html> [viitattu 4.6.2023].

Muurinen, T. 2021. Alaikäiset ja nuoret vangit. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 5/2021. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20210830085518/7SwOchBUr/Alaikaiset_ ja_nuoret_vangit_selvitys_2021.pdf [viitattu 19.5.2023].

Nuorisolaki 1285/2016.

Nuortennetti. s.a. Rikosten käsittely ja rangaistukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/laki-ja-netti/rikosten-kasittely-ja-rangaistukset/> [viitattu 19.5.2023].

Nuori rikoksentekijä. s.a. Poliisi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/nuori-rikoksen-tekija> [viitattu 19.5.2023].

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa-lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Ohje opinnäytetyön tekemisestä kirjallisuuskatsauksena. 2021. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Päivitetty 24.8.2021. Saatavissa: <https://learn.xamk.fi/> [viitattu 19.5.2023].

Oppivelvollisuuden laajentaminen. s.a. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen> [viitattu 8.11.2023].

Perusopetus. s.a. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/perusopetus> [viitattu 8.11.2023].

Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto (POKE). a.s. Saatavissa: <https://poke.fi/yhteystiedot/laukaa> [viitattu 8.8.2023].

Punainen Risti. 2022. Jokaisella nuorella on oikeus syrjimättömiin palveluihin. WWW-dokumentti. Päivitetty 24.3.2022. Saatavissa: <https://www.punainen-risti.fi/rasisminvastainen-viikko/jokaisella-nuorella-on-oikeus-syrjimattomiin-palveluihin/> [viitattu 30.10.2023].

RIKO-hanke. s.a. RIKO-hanke auttaa nuoria. Rovaniemen kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.rovaniemi.fi/Ajankohtaista/Artikkelit/Terveys-ja-sosiaalipalvelut/RIKO-hanke-auttaa-nuoria> [viitattu 4.6.2023].

Roiha, M. 2021. Jyväskylän avovankilaan tulee nuorten miesten osasto. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 22.12.2021. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-12243520> [viitattu 19.5.2023].

Ruokoski, V. 2023. Laukaassa kouluun kohdistettiin sanallinen uhkaus – poliisi tavoitti alaikäisen uhkaajan. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.5.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20034228> [viitattu. 4.6.2023].

Salmi, V., Kivivuori, J. & Aaltonen, M. 2015. Correlates of immigrants youth crime in Finland. *European Journal of Criminology* 6, 681-699. US : Sage Publications.

Savolainen, J, Eisman, A, Miettunen, J & Järvelin MR. 2018. Socioeconomic disadvantage and psychological deficits: Pathways from early cumulative risk to late-adolescent criminal conviction. London: Elsevier.

Savolainen, J., Mason, W., Bolen, J., Chmelka, M., Hurtig, T., Ebeling, H., Nordström, T. & Taanila, A. 2015. The path from childhood behavioural disorders to felony offending: Investigating the role of adolescent drinking, peer marginalisation and school failure. US: John Wiley & Sons.

Schwartz, J. Savolainen, J., Aaltonen, M., Merikukka, M., Paananen, R. & Gissler, M. 2015. Intelligence and criminal behavior in a total birth cohort: An examination of functional form, dimensions of intelligence, and the nature of offending. Netherlands: Elsevier Science.

Seppä, P. 2020. Poliisi löysi karmaisevia videoita Koskelan teinimurhasta epäiltyjen puhelimesta - "Järjetöntä ja sadistista väkivaltaa". *Iltasanomat*

28.12.2020. Verkkolehti. Päivitetty 28.12.2020. Saatavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007707836.html> [viitattu 4.6.2023].

Sisäministeriö 2019. Enska. Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023. Sisäministeriön julkaisuja 2019:3. Helsinki: Sisäministeriö. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-242-5> [viitattu 16.6.2023].

Sisäministeriö. 2020. Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019–2023. Sisäministeriön julkaisuja 2020:1. Helsinki: Sisäministeriö. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-311-8> [viitattu 16.5.2023].

Sisäministeriö. 2023. Ministeri Rantanen tapasi viranomaisia ja järjestöjä - Tavoitteena löytää tehokkaat keinot torjua nuorisoväkivaltaa ja katujengejä. Tiedote. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.10.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/tavoitteena-loytaa-tehokkaat-keinot-torjua-nuorisovakivaltaa-ja-katujengeja> [viitattu 30.10.2023].

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 2023. Systeminen toimintamalli lastensuojelussa. WWW-dokumentti. Päivitetty 22.9.2023. Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeminen-toimintamalli-lastensuojelussa#Miten_lasta_suojellaan_systemisess%C3%A4_mallissa? [viitattu 8.11.2023].

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi. Päivitetty 25.11.2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielen-hyvinvointi> [viitattu 23.5.2023].

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos s.a. Tulostaulukko. Alioikeuksissa tuomitut 15 täyttäneet henkilöt. Sotkanet.fi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZOtfayBAA=&region=szaKAAA=&year=sy5ztjbS0zUEAA==&gender=m;f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimes-tamp=202309010633> [viitattu 9.11.2023].

Tilastokeskus. 2023a. Kiinniotettujen 15–17-vuotiaiden määrä kasvoi 20 % vuonna 2022. Rikos- ja pakkokeinotilasto. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.2.2023. Saatavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lbkoi9lwzo0duk6b78l86b> [viitattu 4.6.2023].

Tilastokeskus. 2023b. Ryöstöstä epäiltyjen alle 15-vuotiaiden määrä kasvoi lähes 140 %. Rikos- ja pakkokeinotilasto. WWW-dokumentti. Päivitetty 25.5.2023. Saatavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lc1czrmdto0cw1o7acmnaj> [viitattu 4.6.2023].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuovi - sisäisen turvallisuuden portaali. s.a. Sisäministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sisainenturvallisuus.fi/nuorten-rikollisuuden-vahentaminen> [viitattu 19.5.2023].

Turkka, H & Saarholm, J. (toim.) 2023. Lasten ja nuorten rikokset – Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteen katkaisuun. Keuruu: PS-kustannus.

Unesco. 2023. What you need to know about school violence and bullying?. WWW-dokumentti. Päivitetty 20.4.2023. Saatavissa: <https://www.unesco.org/en/articles/what-you-need-know-about-school-violence-and-bullying> [viitattu 4.6.2023].

Uusitalo, R. 2023. Koulu pitää poissa pahanteosta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://suomenkuvalehti.fi/mielipide/tutkimus-todisti-toisen-asteen-opiskelupaikka-puolittaa-nuoren-miehen-riskin-tulla-tuomituksirikoksesta/?shared=1246287-7d64623f-1> [viitattu: 8.11.2023].

Watkins, M. & Ylinen, H. 2021. Maahanmuuttajien luottamus Suomen poliisiin. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/501480/Watkins_Mona_Ylinen_Hanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 30.10.2023].

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House Oy.

LIITTEET

Liite 1/1

Taulukko 4. Tutkimusten kuvailu

Tutkimus	Tarkoitus	Kohde-joukko	Aineiston koko ja keruu-menetelmä	Keskeiset tulokset
Socioeconomic disadvantage and psycho-logical deficits: Pathways from early cumulative risk to late-adolescent criminal conviction. 2018. Savolainen, J. Eisman, A., Miettunen, J. & Järvelin, MR. London : Elsevier. Sivumäärä: 29.	Tutkia polkua raskausajan kehityksestä myöhäisteini-ian rikolliseen käyttäytymiseen. Pohjois-Suomessa 1.7.1985-30.6.1986 syntyneet, joita seurattiin syntymästä ikävuoteen 19-20.	Pohjois-Suomessa 1.7.1985-30.6.1986 syntyneet, joita seurattiin syntymästä ikävuoteen 19-20.	Pohjois-Suomen syntymäkohortti 1986 (NFBC1986), 3414 henkilöä. Äitien haastattelut raskausaikana, neuvolassa, kouluai- kana. Suomen rikosrekisterikeskuksen tiedot 15-vuotta täyttäneistä.	Heikko sosioekonominen asema ja psyykinen toimintakyky vaikuttavat rikolliseen käyttäytymiseen erikseen ja jonkin verran myös yhdessä. Tulokset tukevat ympäristöllisen ja psykologisen intervention ehkäisevän lasten rikollisuutta.
Changes in delinquency according to socioeconomic status among Finnish adolescents from 2000 to 2015. Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology, Vol 7(1). Knaappila, N., Marttunen, M., Fröjd, S., Linberg, N. & Kaltiala-Heino, R. 2019. US : Exeley Inc Sivumäärä: 8.	Tutkia suomalaisten nuorten (14-16v.) muutoksia rikollisuudessa eri sosio-ekonomisista taustoista vuosina 2000-2015.	14-16-vuotiaat suomalaiset nuoret.	Väestöpohjainen koulukatsaus, jossa käytetty ristiintaulukointia rikollisuudella ja kolla- mella sosioekonomisella ahdingolla (van- hempien matala koulutustaso, työttömyys, nuori ei asu molempien vanhempien kanssa). 761 278 henkilöä.	Rikollisuus yhdistetään jokaiseen kol- meen sosioekonomiseen tilanteeseen, mutta riski kasvoi niillä nuorilla, jotka elä- vät useamman sosioekonomisen ahdin- gon keskellä. Nuorisorikollisuus on kas- vanut Suomen nuorten keskuudessa.
The path from childhood behavioural disorders to felony offending: Investigating the role of adolescent drinking, peer marginalisation and school failure.	1) Vaikuttaako aktiivisuuden ja tarkkaavai- suuden häiriö (Attention Deficit Hyperacti- vity Disorder ADHD) erityisesti rikolliseen toimintaan ilman uhmakkuus- ja käy- töshäiriötä (Disruptive Behavior Disorder DBD)?	Pohjois-Suomen synty- mäkohortti 1986.	Pohjois-Suomen syntymäkohortti 1986. 4644 miestä. 4644 miestä. Pitkittäisesti ke- rättyyn dataan sovellettiin rakenneyhtä- lömallinnusta latenttien muuttujien kanssa.	ADHD ja DBD erikseen ennustavat riskiä rikolliseen käyttäytymiseen, josta suurim- mat ovat nuoruuden alkoholin käyttö ja heikko koulumenestys. DBD:n vaikutus on vahvempi ja sisältää suoran polun ri- kolliseen käyttäytymiseen.

2015. Savolainen, J., Mason, W., Bollen, J., Chmelka, M., Hurtig, T., Ebeling, H., Nordström, T. & Taanila, A. US: John Wiley & Sons. Sivumäärä: 14.	2) Onko lapsuuden käytöshäiriöiden seuraus rikolliseen toimintaan suora vai yhdistyvätkö ne nuoruuden koulukokemuksiin, päihteiden väärinkäyttöön ja vertaisiin?			
Correlates of immigrants youth crime in Finland. 2015. European Journal of Criminology, Vol 12(6). Salmi, V., Kivivuori, J. & Aaltonen, M. US : Sage Publications Sivumäärä: 19	Verrataan nuorisirikollisuuden esiintyvyyttä maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten nuorten välillä.	12-16-vuotiaat koululaiset.	Vuoden 2012 suomalaisen itseraportoidun rikollisuuden tutkimuksen tulokset. 153 peruskoulua, vastausprosentti 83% = 8914 henkilöä.	Useat eri nuorisirikollisuuden muodot ovat yleisempiä maahanmuuttajanuorten keskuudessa kuin kantasuomalaisten nuorten. Rutiinotoiminto teoria ja vanhempien kontrolli ovat yhteydessä nuorten korkeampaan rikollisuusriskiin.
Using age difference and sex similarity to detect evidence of sibling influence on criminal offending. 2022. Artikkeli. Psychological Medicine (PSYCHOL MED). Mikkonen, J., Savolainen, J., Aaltonen, M. & Martikainen, P. Sivumäärä: 9	Vaikuttaako sisaruskeskustelun rikollinen käyttäytyminen nuoremman sisaruskeskustelun riskiin rikollisuuteen?	Vuosina 1985-1997 syntyneet suomalaiset sisarusparit.	213 911 sisarusparia, joiden rikoshistoriaa tutkittiin ikävuosien 11-20 ajalta.	Nuorempien sisaruskeskustelun, joilla on rikollinen ja samaa sukupuolta oleva vanhempi sisarus, riski rikollisuuteen laski sitä mukaan kuin sisaruskeskustelun välinen ikäero. Suurin riski rikollisuuteen on sisaruspareilla, jotka ovat samaa sukupuolta ja heillä on pieni ikäero.
Intelligence and criminal behavior in a total birth cohort: An examination of functional form, dimensions of intelligence, and the nature of offending. Tekijät: Schwartz, J. Savolainen, J., Aaltonen, M., Merikukka, M., Paananen, R. & Gissler, M. 2015. Netherlands : Elsevier Science. Sivumäärä: 10.	Miten älykkyyssosamäärä vaikuttaa rikolliseen riskiin?	Syntymäkohortti 1987 syntyneet miehet.	21 513 miestä arvioitiin Suomen puolustusvoimien peruskouluun testillä, mikä on pakollinen kaikille asepalvelusta suorittaville. Testi mittaa yleistä kognitiivista kykyä ja loogista päättelykykyä (matemaattinen, verbaalinen, avaruudellinen). Tuloksia verrattiin rikosrekisterikeskuksen tilastoihin: 1987 syntyneiden miesten tekemät rikokset ikävuosina 15 ja 21.	Mitä suurempi älykkyys, sitä vähemmän rikollisuutta. Mikä heikompi älykkyys, sitä suurempi riski rikollisuuteen. Toiminnanohjauksen puutteet (estyneisyys, tiedonkäsittelyn nopeus ja tarkkaavaisuus) liittyvät rikolliseen käyttäytymiseen ja älykkyyteen.

<p>Lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvedoissa – Lasten, nuorten ja vanhempien perustelemina. Auhtola, Anna.Emilia, 2016. Pro gradu-tutkielma, sosiaalityös, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos.</p>	<p>Tarkastella syitä, jotka johtavat lapsi- ja nuorisorikollisuuteen. Tarkastella asioita lapsen, nuoren ja vanhempien näkökulmasta, sosiaalityöntekijän kirjaamana.</p>	<p>13–17- vuotiaat, kolmekymmentä lastensuojelutarpeen selvityksen lasta ja nuorta.</p>	<p>Laadullinen asiakirjatutkimus, jonka aineisto analysoitiin hyödyntäen aineistolähtöistä sisältöanalyysia. 66 sivua, 3 liitettä (6 sivua). Tutkimuksessa on tarkasteltu kolmekymmentä sosiaalityöntekijän kirjaamaa lastensuojelutarpeen selvityksen yhteenvetoa.</p>	<p>Lasten ja nuorten perustelut rikoskäyttäytymiselle olivat ajautuminen kavereiden mukaan, puolustautuminen ja tekojaan katuvat. Tuloksista noussut esiin myös ryhmäpaine, yllytys sekä itsensä tai kaverin puolustaminen väkivallalla. Osa kertoi hävenneen ja katuneen tekoaan eivätkä osanneet antaa käytöksen syytä. Vanhemmista useimmat kertoivat rikoskäyttäytymisen tulleen yllätyksenä ja liittyvän muuttuneeseen käyttäytymiseen. Vanhempien näkökulmissa nousi esiin murrosiän tuomat haasteet kasvatuksessa. Poikkeuksena vanhemmat, jotka puolustivat lasta ja kokivat rikosepäilyt liioiteltuna tai paikkansa pitämättöminä. Nämä vanhemmat luottivat, ettei lapsi syyllisty samaan rikokseen uudelleen ja heillä ei ollut huolta lapsen rikollisesta käyttäytymisestä. Tärkeänä huomiona lasten ja nuorten esiin tuoma väkivalta, joka näytti olevan usealla luonnollinen tapa selvittää ristiriitaja vapaa-ajalla.</p>
<p>Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammatilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Haikkola. Lotta;</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen avulla laajentaa ymmärrystä ri-</p>	<p>Rikoksilla oireilevien nuoret sekä heidän kanssaan työskentelevät.</p>	<p>Neliosainen tutkimushanke, jossa suoritettiin systemaattinen laadullinen kirjallisuuskat-</p>	<p>Kirjallisuuskatsauksen mukaan vankempaa tukea tarvitseville lapsille ja nuorille tulisi kehittää systemaattisemmin pitkä-</p>

<p>Hästbacka, Noora & Pekkarinan, Elina. 2019. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.</p>	<p>koksiin puuttumisen keinoista ja vaikuttavuudesta. Sekä perehtyä, miten Suomen kunnissa rikoksiin puututaan, miten nuoria tuetaan ja minkälaisia käytäntöjä on käytössä sekä tutustua ammattilaisten ja nuorten kokemuksiin tukipalveluista ja toimenpiteistä.</p>	<p>Suomen neljän eri kunnan palvelujärjestelmät.</p>	<p>saus toimenpiteiden vaikuttavuuden ja kustannushyötyjen tutkimuksesta. Tutkimushankkeessa kartoitettiin nuorten rikoksiin puuttumisen käytäntöjä Suomessa, puhelinhaastattelujen avulla. Sen lisäksi tutkimushankkeessa perehdyttiin etnografisesti neljän kaupungin toimintamalleihin sekä selvitettiin mahdollisuuksia rekisteripohjaiseen kustannusvaikutusten analyysiin.</p>	<p>kestoisia palveluita ja vahvistaa nuorisososiaalityötä. Eri toimialojen työtä tulisi koordinoita ja selkeyttää vastuujako. Valvonta ja pelottelu eivät ole tehokkaita tapoja vastata nuorten rikoksiin. Osalle riittää kevyt puuttuminen, kuten esimerkiksi puhuttelu. Pitkäkestoiset ja laajat interventiot tulisi kohdistaa niihin nuoriin, joilla on suuri riski uusien rikosten tekemiseen. Tutkimusnäyttöä on perhettä osallistavien psykososiaalisten ja terapeuttisten menetelmien vaikuttavuudesta.</p>
<p>Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Kaakinen, Markus & Näsi, Matti. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 47/2021.</p>	<p>Kartoittaa kyselyiden avulla 15-16-vuotiaiden rikoskäyttäytymistä. Poliisin tietoon tulee vain pieni osa rikoksista, jotka päätyvät viranomaistilastoihin. Kokonaisrikollisuutta mittaavia kyselyitä tarvitaan, jotta saadaan oikeanlaisempi kuva nuorten tekemistä ja kokemista rikollisuuden määrästä, piirteistä ja kehityksestä.</p>	<p>74 koulun yhdeksännen luokan oppilaat, 5674 vastaajaa.</p>	<p>28 sivua. 2020 nuorisoriikollisuuskyselyyn vastasi 74 koulusta 5674 yhdeksännen luokan oppilasta.</p>	<p>Yleisimpiä lainvastaisia tai kiellettyjä tekoja olivat alkoholin humalajuominen, luvaton poissaolo koulusta ja luvaton verkkolataaminen, koulusta varastaminen, vahingonteot sekä sähköinen kiusaaminen. Rikoskäyttäytyminen ja erityisesti väkivalta olivat yleisempää pojilla kuin tytöillä. Uhrikokemuksia oli väkivallalla kiusaaminen, sähköinen kiusaaminen ja väkivallalla uhkaaminen ja nämä olivat yleisempiä poikien keskuudessa. Toisaalta seksuaalinen väkivalta, kuritusväkivalta ja kiusaaminen olivat yleisempiä tyttöjen kohdalla. Nuorisoriikollisuuskyselyssä havaittu rikoskäyttäytymisen laaja-alaisuus on pysynyt ennätysmatalalla, joka tarkoittaa, että jopa 70 % nuorista ei ollut</p>

				<p>tehnyt rikosta kuluneen vuoden aikana. Vuonna 1995 vastaava prosenttiluku oli 39. Nuorten rikokset näyttävät tulevan entistä todennäköisemmin poliisin tietoon. Samalla nuorten rikollisuutta koskevat asenteen näyttävät muuttuneen hyväksyvämmiksi. rikoksien ja rikosasenteiden seuraaminen on tärkeää myös jatkossa, sillä ne voivat osaltaan olla muokkaamassa nuorisorikollisuuden kehitystä.</p>
<p>"Saatais kokonaisvaltainen käsitys hänen elämäntilanteestaan ja ojennettua jollakin tavalla": Helsingin nuorten rikosprosessia kehittävän viranomaistyöryhmän näkemyksiä rikosprosessin mahdollisuuksista edistää alaikäisen rikosentekijän kokonaistilannetta. Hägglund, Oskar. 2019. Pro Gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos, sosiaalityö.</p>	<p>Tavoitteena on havaita sellaisia tekijöitä nuorten rikosprosessissa, joita kehittämällä tai muuttamalla rikosprosessi olisi siihen joutuneen nuoren näkökulmasta joutuisampi ja kokonaistilannetta hyödyttävämpi. Selvittää rikosprosessin parissa työskentelevien näkemyksiä prosessin toimivuudesta sekä selvittää minkälaiseksi ilmiöksi viranomaiset mieltävät nuorisorikollisuuden ja siihen johtavat seuraamukset.</p>	<p>Nuorten rikosprosessin parissa työskentelevä moniammatillinen työryhmä ja heidän näkemykset tämänhetkisestä nuorisorikosprosessista. Kattaen kaikki viranomaistahot, joita alaikäinen nuori tapaa rikosprosessin aikana.</p>	<p>Aineisto on kerätty syksyllä 2018 ja se koostui työryhmän kaikkien viranomaistahojen haastattelusta. Aineistossa tutkitaan rikosprosessia, nuorisorikollisuutta ja viranomaisyhteistyön sujumista rikosprosessin aikana poliisin nuorisoryhmän, käräjäoikeuden tuomarin, syyttäjän, lastensuojelun sosiaalityön, rikosseuraamustyön ja sovittelutoiminnan näkökulmista. Analysoinnissa on hyödynnetty aineistolähtöistä sisältöanalyysiä.</p>	<p>Viranomaiset, jotka työskentelevät nuorten rikosentekijöiden kanssa, näkivät nuoret selkeänä erityisryhmänä, joiden seuraamusten tulisi olla mahdollisimman lieviä ja nuoren kokonaistilannetta edistäviä. Nuorissa rikosentekijöissä havaittiin jakauma yksittäisen rikoksen tehneiden nuorten ja rikoskierteessä olevien nuorten välillä. Rakenteellisiin ongelmiin rikosprosessin kehittämisen ei nähty voivan vaikuttaa. Suurimpana yksittäisenä esteenä nuoren kokonaisvaltaiselle auttamiselle rikosprosessissa näyttäytyi rikosprosessin mielletty pirstaleisuus. Viranomaiset näkivät, että puutteellinen työnjako ja tiedonkulku sekä epäselvät vastualueet aiheuttavat tilanteen, jossa millään viranomaisella ei ole päävastuuta</p>

				<p>nuoren hyvinvoinnista ja palveluohjauksesta rikosprosessin aikana. Nuori jää rikosprosessissa melko yksin. Yhteiskunnallisista haasteista polarisoituminen ja syrjäytyminen näkyivät selkeästi. Viranomaiset näkevät, että rikosvastuuta tärkeämpi päämäärä on muun muassa perhetilanteen ja koulutuksen selvittäminen ja parantaminen. Rikoksenuusijat kuuluvat usein kaveriporukoihin, joissa rikoksia tehdään toistuvasti.</p>
--	--	--	--	--